

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 1
Februar
1988

Mindelunden i Ryvangen juleaften 1987. Lysene fra faklerne skabte en egen
skønhed over pergolaen med de 151 mindetavler.

(Foto: Jens Ørgård)

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. 03 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. 09 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 04 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. 04 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 03 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. 04 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 02 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 06 81 07 09.

Overlærer preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager. Tlf. 09 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 04 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 08 12 06 70

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 04 47 17 04

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 05 52 96 11

Obers K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 09 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 05 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. 04 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 06 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 03 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 07 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg.
Tlf. 04 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 04 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16 2.th., 1806 Frederiksberg C
Tlf. 01 31 86 86

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, Sorø
Tlf. 03 63 59 20

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse
Tlf. 02 48 56 74

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
tlf. 02 88 12 42

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det på påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
02 95 22 08

Telefontid: kl. 17-18

Årsabonnement 60,- kr.

Udenfor Skandinavien betales et portotillæg på 30,- kr.

Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
06 81 07 09

Villy Mørk Jensen
Sjørringvigvej 6, Sjørring
7700 Thisted
07 97 12 71

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Juleaften i Ryvangen	3
Æresstatuetten overrakt	
Arne Melchior	4
To tyske embedsmænd	
i Schwesing	5
2 navne knyttet til kollegier	7
Frøsløvlejren tog mod	
17.000 evakuerede	8
Svar fra formanden for	
Frihedsfonden	13
I Stutthofs arkiv II	15
Runde dage	16
Foreningerne	21-27
Mindeord	27
Fra redaktionen	31

De følgende numre af vort blad udkommer 15/4 1987 og 15/6 1988. Stof må være redationen i hænde senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 1

Februar 1988

43. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Juleaften i Ryvangen

Modstandsbevægelsen var en frihedsbevægelse, sagde borgmester Ole Harkjær

Juleaften samledes en stor flok mennesker i alle aldre i Mindelunden i Ryvangen til en højtidelighed, der var tilrettelagt af Landsforeningen Gestapofangerne.

Kl. 16 blev der tændt lys på alle grave, derefter lagt blomster, hvorefter formanden, Axel Lauritzen bør velkommen. Han sluttede sin velkomst med at sige: - Ingen kan gå ligegyldigt gennem Mindelunden, for her mindes alle de, der gav det bedste, de ejede, nemlig deres liv for Danmarks frihed. Derfor bøjer vi vore hoveder i dyb taknemmelighed.

Hans velkomst efterfulgtes af, at Studenterangforeningen sang: Alle træer står så stille...

Så fik aftenens taler, borgmester Ole Harkjær, Lyngby, ordet. Han sagde:

- Vinteren og med den kulden og frosten kom, om ikke tidligt i år, så i hvert fald uventet og traf os som sædvanlig uforberedte på de gener, som denne årstid medfører for vort samfund. Men det har ofte været karakteristisk for os danske, at ubehagelighederne kommer bag på os, næsten uanset hvor mange advarsler, der har lydt til os forinden.

Det er der mange eksempler på i vores historie, men det mest katastrofale eksempel på disse egenskaber så vi den 9. april 1940. Hele Europa var enten i krig eller forberedt på, at den kunne ramme også deres land, næsten uanset hvem det var. Det eneste land, der sorgløst så fremtiden i møde - ganske uanset advarsler fra diplomater, efterretnings-

folk og journalister - var Danmark. Indtil den morgenstund, da - som digteren Otto Gelsted skrev:

De mørke fugle fløj
ved gry med motorstøj
i eskadriller over byens tage.
Da så vi og forstod,
det gik til hjertets rod,
at vi fik ufrihedens brød at smage.

Vi, der oplevede den morgen, glemmer det aldrig. Men vi, der oplevede både den 9. april og de 5 besættelsesår, der fulgte, udgør jo efterhånden en mindre og mindre del af befolkningen. Flertallet af vore landsmænd er først født efter, at vi havde genvundet friheden. Det kan af og til føles, som om der derved er opstået et skel i den danske befolkning mellem dem, der oplevede besættelsesårene og dem, der er for unge til det, og de sidste udgør jo altså et flertal af det danske folk.

Mange af de yngre, der ikke oplevede de skæbnesvangre begivenheder, kan måske fristes til at føle, at det, vi kan berette, kun er fortællinger fra en historiebog, som vel kan være interessant, men uden egentlig interesse i dagens Danmark.

Heroverfor må vi ældre aldrig blive trætte af at fremhæve, at den modstandsbevægelse, som efterhånden opstod i Danmark, først og fremmest var en frihedsbevægelse. Det var friheden, det drejede sig om, da vi gik til modstand. Den frihed, som nogle måske vil betragte som en selvfølge, hvad den netop ikke var - og ikke er. For at bevare

friheden eller for at genvinde den, er det nødvendigt at kæmpe for den. Det vidste de mennesker, der satte livet ind i frihedskampen, og det vidste de kvinder og mænd, som bragte det største offer, og som vi mindes netop på dette smukke sted, som er indviet til deres ære.

Frit at tænke, tro og tale, det føler vi vel alle er det nødvendige grundlag for hele vores tilværelse, for at vi kan leve og udfolde os som mennesker. Men det er jo ikke overalt på kloden, at mennesker lever under lignende frie forhold, som dem vi betragter som en selvfølge. Tværtimod er det en kendsgerning, at den frie og demokratiske livsform, som vi kender den, er forbeholdt et mindretal af Jordens befolkning. Diktaturer i alle afskygninger og farver dominerer størstedelen af verdenskortet, og selv om vore muligheder for at ændre på dette er ganske små, skal vi aldrig forsømme nogen lejlighed til at påvirke de kræfter, der fører verden i den efter vor mening rigtige retning.

Det tøbrud i forholdet mellem verdens to supermagter vor allierede USA og Sovjetunionen, som manifesterer sig netop i denne tid, må man hilse med tilfredshed, både fordi det kan betyde fjernelse af den trussel mod hele menneskeheden, som atomoprustningen har udviklet sig til, og fordi en afledt virkning måske kan være, at det medfører friere forhold for nogle af de folk, der bag jerntæpper og andre afspærringer kun har begrænset frihed - politisk og personligt.

Dér og hér er der mennesker, der kæmper for friheden.

Men også i vort eget land skal vi i hverdagen til stadighed værne om friheden og frihedsrettighederne for alle borgere. Og vi skal yde vor større, moralsk og praktisk til dem, der i Hjemmevernet er med til at sætte kræfterne ind bag frihedsviljen, og som vil være med til at forhindre, at Danmark kommer til at opleve en ny 9. april.

Det var allerede under besættelsen, at ordene: Aldrig mere en 9. april blev formuleret. Det var den socialdemokratiske politiker, senere statsminister Hans Hedtoft, der gjorde det. Han gjorde det næppe som et egentligt nationalt budskab, som der ellers var mange af dengang. Nej, det var som en indtrængende indstilling til sine landsmænd om at huske, at friheden er en så umistelig del af vor livsform, at vi om fornødent altid må være rede til at forsvare den både i vor egen daglige tilværelse, og hvis det er folkets og landets frihed, der står på spil.

Vi gentager på denne juleaften vores inderlige tak til dem, der satte livet ind for at vi kunne genvinde friheden. Vi ærer vore døde her i Mindelunden, og vi udtrykker vor dybe taknemmelighed overfor de lande og folk i den frie verden, som bragte de største ofre i kampen mod undertrykkerne, og som førte kampen til sejr.

I mindet om vore døde kammerater bør vi samles om løftet om, at aldrig mere skal ufriheden få magten over Danmark.

Rigtig glædelig jul!

*

Kransenedlægning blev foretaget af formanden for Sjællandsafdelingen Jens Thomsen, Henrik Thomsen, Bjarke Grevy, Freddy Juul Sørensen og af Svend Åge Lauritzen.

Sammen med Studentersangforeningen sluttede man med: Altid frejdig, hvorefter Axel Lauritzen ønskede: Glædelig jul!

Æresstatuetten overrakt Arne Melchior

Ved en højtidelighed i Frihedsfonden den 11. januar 1988 overrakte Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme foreningens æresstatuette til fhv. minister Arne Melchior.

Til stede ved højtideligheden var Fri-

hedsfondens formand, overlæge dr.med. Jørgen Kieler, kontorchef i Frihedsfonden Anna-Lise Clausen samt repræsentanter fra en række fange- og modstandsorganisationer.

Foreningens formand Villy Mørk

Formanden for Neuengammeforeningen, Villy Mørk Jensen, overrækker æresstatuetten til den tidligere trafikminister Arne Melchior.

Jensen bød de fremmødte velkommen og rettede en speciel tak til Frihedsfonden, der havde stillet sine lokaler til rådighed. Villy gav derefter ordet til foreningens næstformand og formand for bestyrelsen i Neuengammeforeningens rekreations- og hjælpekasse Jørgen Lind, der udtalte:

»Kære Arne Melchior. Tanken om at tildele dig vor æresstatuette opstod for år tilbage. Vor bestyrelses beslutning om, at du nu skulle have den er også gammel.

Men før vi ku' nå til i dag, måtte nogle ting på plads. Vi har med vilje ventet, til alle penge fra frimærket i anledning af 40-årsdagen for befrielsen var fordelt, så ingen ku' komme og sige - eller tænke - »pression«, smålig misundelse og mistænkeliggørelse florerer jo.

Vor æresstatuette tildeles personer - eller organisationer, som ved deres uegennyttige virke har haft en særlig betydning for de danske modstandsfolk, som kom til den tyske koncentrationslejr Neuengamme.

Da jeg oplyste dig om disse præmier i telefonen, sagde du: »Det er jeg da ikke sikker på, at jeg har gjort mig fortjent til. Jeg har jo bare gjort, hvad jeg synes er min pligt.«

Jo, det vil jeg på en måde give dig ret i, men du har selv påtaget dig pligten - og det er jo et skridt, man kan tage - eller lade være at tage.

Mange yder, mange nyder bare, nogen gør begge dele - og det er vel det rigtige.

Du har valgt at påtage dig ansvar og dermed også forpligtelser, der stilles krav til dig, kræves arbejde - handling og afgørelser - afgørelser, som træffes, ikke for din egen skyld, men for mange andres skyld. Det kræver dømmekraft at fordele rimeligt og retfærdigt.

Ib Lærche og jeg oplevede, hvordan du skar igennem, konsekvent og salomonisk. Kun ét frimærke - beløbet må deles - Frihedsmuseet skal ikke løbe med det hele - det skal I heller ikke - og Neuengammeforeningen kan kun få, dersom pengene bliver til fordel for alle frihedskampens ofre og ikke kun Neuengammeforeningens medlemmer.

Og sådan blev det - rimeligt og retfærdigt.

Måske skulle jeg her indføje, at efter disse ord sagde du: »Værsågod - og nu går I så hjem og henter lidt bred opbakning for jeres initiativ.«

Den brede opbakning blev Jørgen Kieler - han er godt nok ikke særlig bred...

nærmest smal - men ved at have Frihedsfonden i ryggen, blev både han og vi brede nok, og du kunne godkende projektet.

Du har i mange sammenhænge, officielle som selskabelige, udtrykt din positive holdning overfor tidligere modstandsfolk og ønsket om, at vi henvendte os til dig, såfremt der var problemer, vi mente, du kunne være behjælpelig med at få ordnet, det viste sig at passe.

Din dom og indstilling kommer nu mange til gode: Kammerater fra dengang, som har behov for hjælp. Herved har du opnået den status, som i vore øjne giver dig en særlig betydning - og derfor vil Landsforeningen af KZ-fanger fra Neuengamme nu overrække dig vor æresstatuette.«

Derefter overrakte Willy Mørk Jensen æresstatuetten til Arne Melchior, der takkede ham for den æresbevisning, man havde vist ham. Han mente, at han kun havde gjort sin pligt som minister

og fremhævede den betydning, det havde haft, at Dronning Margrethe den II havde indvilget i at tegne mærket. Dette havde bevirket, at frimærket nu var fuldstændigt udsolgt på trods af, at det havde en overpris på 50 øre.

Arne Melchior fremhævede modstandsbevægelsens betydning, som havde bragt Danmark ind i de allieredes rækker. Danmark havde også været i den lykkelige situation ikke at have en »Quisling«, som tyskerne havde kunnet bruge. Ingen dansk person af betydning havde meldt sig.

Arne Melchior fremhævede også modstandsbevægelsens indsats i oktober 1943, som bragte størstedelen af de danske jøder i sikkerhed i Sverige. Bemærkelsesværdigt var det, at det var en tysker (gesandt G.F.Duckwitz), der informerede om den forestående deportation.

NK.

To tyske embedsmænd førte klar tale i Husum

Afsløringen af mindesmærket i Schwesing-Husum den 27. november blev bemærkelsesværdig både fordi tilslutningen blev så stor, at man måtte flytte højtideligheden fra riddersalen på Husum slot til den langt større sal i det danske forsamlingshus, Husumhus.

Den blev også bemærkelsesværdig ved de indslag, der kom især fra tyske embedsmænd.

Amtmand dr. Lothar Blatt lagde for. Han sagde bl.a.:

- Et folk skal tilegne sig sin fortid, det skal tilegne sig sin historie, hvis det ikke vil blive blind for dagen i dag. At tilegne sig sin historie på et ærligt grundlag, vil sige at holde erindringen vågen om det, der skete, også handlinger af ekstrem umenneskelighed. At skåne vore følelser enten ved, at vi selv eller andre gør det, hjælper ikke videre. Som forbundspræsident Richard von Weizsäcker har udtrykt det i sin tale på 40-årsdagen for kapitulationen - så både har vi og har brug for kraften til at kunne se sandheden i øjnene så godt, som vi formår det, uden at der pyntes på det, uden at blive ensidige.

Men et mindested tjener ikke kun erindringen, det er samtidig et symbol på behovet for forsoning. Vi mennesker leder efter forsoning vel vidende, hvil-

ken overvindelse et beredskab til denne forsoning betyder for ofrene henholdsvis deres slægtninge. I, som i dag er hos os, som tidligere fanger af britisk, dansk, fransk og hollandsk nationalitet, det er jer så vel som jeres familier, vi skylder dyb respekt, og vores velkomsthilsen er båret af dyb taknemmelighed.

Mere end 300, deriblandt talrige tidligere fanger fra lejren, deltog i højtideligheden i anledning af afsløringen af mindesmærket i Schwesing. Højtideligheden foregik i det danske forsamlingshus, Husumhus.

Billedhuggeren Uli Lindow, der har skabt mindesmærket:

- To ting var vigtige for mig:

1. At skaffe et værdigt sted, som opfordrer mennesker til at gøre sig tanker om hændelser, som har indflydelse på deres menneskelige, etiske samliv.

2. At omsætte det chok, som blev udløst af forhenværende fangers beretninger til et symbol, som kan gøre den besøgende motiveret til at forestille sig, i hvert fald for et stykke tid, hvilken menneskeforagt og hvilken voldsudøvelse, der her blev udøvet.

Dr. Klaus Petersen, den tidligere amtmand for Nordfrieslands amt:

- Vi, der har været krigens samtidige, er sikre garanter for, at vi vil sætte alt ind for, at det aldrig mere må komme til en krig og til sådanne rædsler. Det er os derfor en pligt at overdrage dette store ansvar til vore efterkommere, der ikke har oplevet disse rædsler.

Han sluttede med at sige: - Vi skylder os selv at kaste lys over motiver og årsager over datidens hændelser, men også finde frem til, hvordan sådan noget kunne ske i en kultur, som Tyskland jo trods alt er. - Men det er vist næsten en vision.

Jean le Bris, fransk fange fra lejren:

- På dette stykke land, der så ud til at blive vor skæbne, skal der til stadighed være mindet om, at vi - skønt vi aldrig vil glemme vore ofre og deres bødler - her kan mødes og bære vidnesbyrd om, at det er meget vigtigt for Europa, at verden hører det tale med een stemme

Amtmanden for det nordfrisisk amt, dr. Lothar Blatt, nedlagde en krans på det sted, hvor lejren lå. Han gjorde det med ordene: »Vi sørger med ofrene og tænker på de lidelser, som dette sted har været skuepladsen for.«

for fred, samvittighed og værdig anerkendelse af mennesket.

Benjamin Mørch, dansk fange, nu bosat i Frankrig:

- I dag er vi kommet tilbage - os, der havde det lille stykke mere held, at vi fik lov til at overleve - for sammen med byens og egnens befolkning at ære dem, der ikke fik lov til at se resultatet af det, de af idealisme havde ofret deres liv for.

Som min lillesøster - halvandet år yngre end jeg - der sidder hernede, så ofte sagde til mig, da jeg endelig kom hjem:

- Hvornår bliver du den samme?

Måske - måske i dag...

John Vanderliet-Awick, engelsk, tidligere fange i lejren, gav en rystende skildring af SS-Untersturmführer Grimms adfærd og oplyste bl.a., at de en aften bar to døde kammerater med tilbage til lejren. - Da vi nåede byen Husum, blev vi modtaget af den fjendtligt indstillede befolkning, der råbte efter os og kastede affald ned på os. De vil huske sætningen: »Det vidste vi ingenting om«. som man hørte, da civilbefolkningen blev udspurgt om os. Naturligvis forhindrede byrådet i Husum i 1945 sådanne interviews. Jeg ville gerne vide, hvordan svarede ville have lydt!

Efter en lang og hård arbejdsdag måtte fangerne trods vinterkulden stå nøgne i et baderum, hvor vinden susede igennem, og brusere var iskolde.

Professor dr. A. van Dantzig, fange fra Holland:

- Den enkelte formår meget, meget lidt overfor de store strukturer. Og for mig var det at komme hertil og det at tage del i denne højtidelighed en mulighed for at vise min gode vilje over alt det, der skiller og stadig er vanskeligt som gengæld for den gode vilje, der

bliver vist her og som et beskedent bidrag til verdensborgerens fremtid.

Forfatteren Uwe Herms:

- Jeg legede med landbobørn, og undertiden kom små grupper forbi på markvejen, fremmede fugleskræmsler, pjaltede skikkelser på ben, og de svarede ikke, når vi talte til dem. De blev ledsaget af uniformerede mænd med gevær.

Engang har vi børn kastet med lerklumper på disse pjaltede skikkelser, disse fremmede stumme kreaturer, som ikke talte med os. Der var ingen, der sagde noget til det, vagtsoldaterne lukkede begge øjne for det. Det måtte vi. Vi fik intet svar. Jeg gik hjem og fortalte min mor, hvad vi havde gjort og ville vide, hvad hemmeligheden var. Min mor så på mig. Min mor slog mig i ansigtet. Min mor sagde: Det er stakels mennesker. Du må aldrig gøre det igen. Det var alt, hvad min mor sagde. Hverken mere eller mindre. Men for mig har det været et af de vigtigste øjeblikke i mit liv, for femogfyrre år siden. Det er måske den afgørende grund til, at jeg står her i dag og fortæller Dem, at jeg, et lille barn, har været øjenvidne.

F-k.

Benjamin Mørch, Jean le Bris van Dantzig (fra v) og Jan Vanderliet-Awick (til h) sammen med billedhuggeren Ulrich Lindow inde i det nyindviede mindesmærke i Schwesing.

(Foto: Dagbladet Nordfriesland, Husum/Nordsee)

Frode Tofts og Paul Thygesens navne knyttet til kollegier i Aalborg og Esbjerg

Jørgen Kieler afslører navnetavlen for Frode Toft på 4. Maj Kollegiet i Aalborg. Til venstre fru Ragnhild Toft og Thomas Peter Jørgensen, som bor på værelset.

Frihedsfonden har ønsket at hædre to trofaste medarbejdere ved at knytte deres navne til værelser på et 4. Maj Kollegium. Navngivningen foregik ved en højtidelighed den 11. december, først i Aalborg og senere i Esbjerg, i overværelse af bestyrelsesmedlemmer, repræsentanter for alumnerne og enkelte indbudte.

Fra Frihedsfonden mødte formanden, overlæge Jørgen Kieler, oberst Erik Fournais og kollegierådsformanden Niels A. Eigenbroth samt fru Anna-Lise Clausen og fru Solveig Esinghton.

I sin mindetale i Aalborg for kontorchef Frode Toft fremhævede Jørgen Kieler de humanitære og ideologiske holdninger, der havde præget Toft og hans utrættelige virke for fondens klienter.

Kollegieformanden, klosterforstander Per Fog, mindedes den betydning, de unge, faldne frihedskæmpers navne havde betydet for ham, da han flyttede ind som alumne i 1950. Ved at fastholde også navne på de mænd, som fik lov at yde en indsats i efterkrigstidens Danmark sluttes en ring, som er af værdi for et 4. Maj Kollegiums beboere.

Fru Ragnhild Toft takkede bevæget,

fordi man vil huske hendes mand. Han var i sit virke præget af personlig beskedenhed, men han ville være stolt over det minde, som Frihedsfonden har sat ham.

I Esbjerg blev Paul Thygesens navn knyttet til et værelse i overværelse af Lis og Paul Thygesen. Jørgen Kieler motiverede, hvorfor Frihedsfonden har valgt søfartsbyen Esbjerg for at vise Paul Thygesen en hæder. Som lægekonsulent i fonden har Paul Thygesen udøvet en omsorgsfuld indsats for krigssejlerne, opsøgt dem og gennemdrøftet de problemer, der var opstået, fordi de hverken var syge eller raske.

Hans klarlæggelse af krigssejlersyndromet er også i international sammenhæng værdifuld på samme måde, som Thygesens arbejde i sin tid for kz-syndromet.

Paul Thygesen lagde i sin takketale ikke skjul på, at han var forlegen, men samtidig glad, især for sammenhængen med Esbjerg, som for ham genopfriskede mange værdifulde krigstidsminder.

Checken på de 10.000 kr. blev her modtaget af Esbjerg-kollegiets nyvalgte formand, overlærer Aage W. Rieck.

Eig.

Kaster vrag på gave

Med en stædighed, der ville være en bedre sag værdig, ønsker Nationalmuseet stadig at komme af med Frøslevlejrens Museum til Sønderjyllands Amt og/eller Bov kommune. Og det til trods for, at udgifterne til Frøslevlejrens Museum kun udgør et par promille af Nationalmuseets driftsbudget.

Frøslevlejrens Museum blev overdraget som gave til den danske stat i 1969, og det blev naturligt en afdeling af Nationalmuseet og Frihedsmuseet. Frøslevlejren repræsenterer en del af besættelsestidens historie, og Gestapos fanger kom hertil fra hele landet.

Det er derfor uanstændigt, at Nationalmuseet af misforstået spareiver fremturer med at ville kaste vrag på denne nationale gave. Det er meget beklageligt, at Nationalmuseets ledelse er så hovedstadsorienteret, at den ikke vil indse, at Frøslevlejrens Museum er andet og mere end et sønderjysk egnsmuseum. Det er et landmuseum og bør derfor blive under Nationalmuseet.

Nationalmuseets anslag mod Frøslevlejrens Museum startede for snart et par år siden. Det ville være godt, om der én gang for alle blev sagt klart fra over for Nationalmuseets planer, så der kunne komme ro om museet og dets fremtidige tilhørsforhold.

Bov kommunes borgmester, Preben Johannsen, har i Flensborg Avis tydeligt sagt, at hans kommune er modstander af helt eller delvis at overtage driften af museet, fordi det er et museum for hele landet.

Amtsborgmesteren for Sønderjyllands amt vil herefter kunne sætte punktum for denne kedelige sag ved at sige lige så tydeligt nej til Nationalmuseets planer. Ydermere da disse planer indeholder den udspekulerede detalje, at Nationalmuseet under alle omstændigheder vil beholde den faglige bestemmelsesret over Frøslevlejrens Museum. Det vil give gode muligheder for kompetencestridigheder.

Frøslevlejrens Museum var som sagt en gave til den danske stat, og det er ikke noget urimeligt ønske, at Folketinget sætter det allersidste punktum ved at fortælle Nationalmuseet, at det har pligt til at vise respekt for en national gave.

Jørgen Mågård,

overbibliotekar, medlem af kontaktudvalget for

Frøslevlejrens Museum, Kruså.

Da Frøslevlejren og karantæne-stationen i Padborg tog imod 17.000 evakuerede fanger

DKB i arbejde

Af Gudrun Lund-Jensen, Bov

Der er oplevelser, man aldrig glemmer, og for os, der var i Danske Kvinders Beredskab her i Bov sogn under 2. verdenskrig, vil befrielsen og de sidste uger inden, hvor vi deltog i redningsaktionen for koncentrationslejrfangernerne, være en tid, som vi aldrig glemmer.

DKB-navnet siger jo, at det er en organisation af danske kvinder, der er beredte - og man kan fortsætte: Til at hjælpe i en nødsituation. Og vi kom virkelig til at hjælpe, og vores hovedopgave blev arbejdet på karantænestationen i Padborg. Der var også en karantænestation i Kruså, men her varetoges DKB's arbejde af DKB'er fra Holbøl, Gråsten og andre byer.

Karantænestationen opført i 1941

Karantænestationerne blev opført af CBU-korpset, som var oprettet i efter-sommeren 1941 af Statens Civile Luftværn, og som i øvrigt spillede en stor rolle ved hjemtransporten af fangerne, idet det deltog både i konvojerne og i arbejdet på karantænestationerne. Allerede i efteråret 1943 tilgik der CBU Sydjysk Kolonne 16 barakker, der blev

opmagasineret. Fundamenterne blev forberedt i 1944, men barakkerne blev først rejst, efterhånden som der blev brug for dem. Karantænestationen i Padborg lå på pladsen foran lokomotivremisen og på marken overfor det gamle Smedebyspor. Det var måske en strategisk uheldig, men ellers praktisk beliggenhed, da aflusningsbadet og desinfektionen foregik ved dampvarme, som man kunne få fra de »hvilende« lokomotiver. Karantænestationen i Kruså lå overfor det gamle toldsted på Krusågårds marker, og desuden havde man lokaler i Kruså Mølle. Også Kruså Mejeri blev brugt i forbindelse med forplejning.

Forbindelse med norske og svenske hjælpere

Planlægningen af den danske hjælpeaktion udgik fra celtraladministrationen, der fra departementchefstyrets begyndelse i 1943 stod med ansvaret for hjælpen til de danske fængslede og deporterede. Efter at der var etableret forbindelse med norske og svenske hjælpere blev der fra dansk side i august 1944 sendt en »legationslæge«, dr. Jo-

hannes Holm fra seruminstitutets tuberkuloseafdeling med stab til Tyskland for at løse efterretningsopgaver i forbindelse med fangernes tilstand i lejrene. Der blev indledt forhandlinger med de tyske myndigheder, og det lykkedes efterhånden det danske udenrigsministeriums embedsmænd med direktør Niels Svenningsen og afdelingschef Frantz Hvass i spidsen at opnå tilladelse til, at internerede danske politifolk kunne overføres til lejre, hvor forholdene var mere menneskelige, samt til at enkelte af de mere syge kunne overføres til Frøslevlejren. Den praktiske side af sagen: Transporterne og forsendelsen af de mange fornødheder skulle varetages af Dansk Røde Kors - med det danske arbejds- og socialministerium i ryggen.

De første 200 syge hjemførtes i decbr. 1944

Fangetransporterne begyndte med en transport af 200 syge politifolk til Frøslevlejren i december måned 1944 og fortsatte som et selvstændigt dansk arbejde i 3 måneder. Forvalter Bjarne Jensen fra seruminstitutet blev den 3. december opfordret til at hjælpe socialministeriet med at udruste en transport, der skulle afgå dagen efter, og det blev ham, der kom til at sørge for fremskaffelse af forplejning, medicinalvarer og alt muligt resten af den tid, hjælpearbejdet stod på.

Svenskerne skaffede evakueringsstilladelse

I februar måned 1945 fik greve Folke Bernadotte ved forhandlinger med bl.a. Himmler udvirket, at der blev givet tilladelse til at formere et Svensk Røde Kors-detachement med det formål at samle skandinaviske fanger fra koncentrationslejre og tugthuse i Tyskland i een lejr, Neuengamme ved Hamborg, med henblik på senere hjembringelse til deres hjemlande. Den 9. marts 1945 passerede konvojen gennem Danmark, 40 store busser og lastvogne, hvide med røde kors på, og en besætning på 250 mand i Røde Kors-uniformer. De ankom til Friedrichsruhe - Bismarcks berømte slot - 25 km fra Hamborg, og her oprettedes en teltlejr med kantiner og værksteder. Umiddelbart efter blev indrettet en sanitetsafdeling i koncentrationslejren Neuengamme med læger og sygeplejersker, og man begyndte at hente fanger til Neuengamme.

Den 2. april 1945 opnåede Folke Ber-

Karantænestationen blev bygget af værnepligtige fra CBU.

nadotte at få Himmlers tilladelse til at påbegynde flytningen af fanger til Sverige.

Den 1. april 1945 afgik der 31 danske køretøjer til Friedrichsruhe for at slutte sig til svenskerne, og den 3. og 4. april afgik der endnu 67 danske køretøjer. De vendte tilbage med 600 danske politibetjente, der skulle interneres i Frøslevlejren.

Hektiske dage i karantænestationen

Søndag den 8. april 1945 begyndte fangetransporterne til Sverige og dermed arbejdet på karantænestationen i Padborg. Ved et-tiden om natten bragte svenske og danske biler 100 norske og danske kvinder til karantænestationen, hvor DKB sørgede for mad til dem. Et par timer senere blev de kørt af sted til Sverige i busser og et par ambulancer, ledsaget af 2 sygeplejersker fra Åbenrå, der var blevet tilkaldt om eftermiddagen af Røde Kors-kontoret i Padborg. Det var starten på nogle hektiske uger på karantænestationen.

Den næste konvoj - en eller to dage senere - bragte 100 meget medtagne norske og danske mænd fra Neuengamme. Nu var der kommet flere læger og sygeplejersker til karantænestationen, og der kom stadig flere. En af lægerne, dr. Ernst Trier Mørch, har fortalt om sin ankomst til Padborg:

»Hen på eftermiddagen kom vi til Padborg, og den eneste af os, der havde været der før, var forvalter Jensen fra Statens Seruminstitut i København. Vi opsøgte straks Røde Kors-chefen, baronesse Fritze Wedell-Wedellsborg, og sekretær i socialministeriet, cand.jur. J. Bløcher. De bød os hjerteligt velkommen og var meget glade for at se os, fordi de i høj grad manglede læger, hvad vi meget snart erfarede til overflod. Vi kørte ud til karantænestationen for at tage et vue over situationen.

Karantænestationen ligger lidt uden for Padborg ved jernbaneremisen, hvilket var en stor fordel, for hver gang det kneb for os, kunne vi roligt regne med al mulig hjælp fra jernbanepersonalets side. Karantænestationen havde kun været i brug i kort tid, og forholdene var med et mildt udtryk ikke helt ordnede endnu.

Karantænestationen bestod af en aflusningsanstalt, en barak til kontorer, køkken og personale, en barak til spise-stue og to barakker til beboelse, beregnet til ca. 50 mennesker hver.

Svenske busser i Valdemarsgade i Padborg.

Personalet var, ligesom vi, hovedsagelig nyankommet og var ikke vant til det store rykind. Den eneste læge var dr. Svend Tulinius, som havde to udmærkede sygeplejersker til sin rådighed, frk. Anna Wagner og frk. Else Billestrup. Der var ingen, der rigtig vidste, hvem der var chef dernede.

Det lægelige udstyr var meget beskedent, der var to små medicinkasser på størrelse med en lille håndkuffert og i øvrigt intet. Der var ingen kitler, og der var ikke nok senge, tæpper eller puder.

I stedet for de 50 nogenlunde raske, vi havde ventet, lå her nu godt 100 dødsyge mennesker.

Det var patienter med tyfus, plettyfus, dysenteri, åben lungetuberkulose, bylder og alle mulige sygdomme.

Lazarettog mere velegnet end rutebiler

Der blev hurtigt enighed om, at det var håbløst at transportere disse dødsyge mennesker afsted i rutebiler, man måtte forsøge at fremskaffe et lazarettog. Og det lykkedes. I løbet af et halvt døgn blev det stablet på benene. Det bestod af nogle store personvogne, hvorfra alt møblement var fjernet, og feltenge sat ind i stedet. Patienterne, der havde fået en første nødbehandling, aflusning og vaskning, var installeret i barakkerne i papirssoveposer med et enkelt uldtæppe over. Nu blev de tidligt om morgenen båret over i lazarettogget af CBU'erne. Bårene måtte stemmes

op og ind gennem et vindue, men i løbet af en 3-4 timer var det fra hånden, og toget afgik mod Sverige med en sygeplejerske i hver vogn samt tre læger og en gestapomand. Tre af fangerne kom ikke med til Sverige, de to var kort efter ankomsten til Padborg afgået ved døden, og een var så medtaget, at lægerne - trods påbud fra Gestapo - indlagde ham på Åbenrå sygehus.

Ledelsen af karantænestationen blev fra nu af varetaget af dr. Niels B.Krarup fra Blegdamshospitalet. Der ventedes en ny transport fra Neuengamme næste nat, hvorfor der blev travlhed med at skure, skrubbe og desinficere, og der kom tæpper, madrasser, senge, papirssoveposer, håndklæder, krus, fade, spise-grej - en strøm, der fortsatte de følgende dage. En barak mere blev opstillet - på een dag, og der kom kølevogne til »spisekammer« og gruekedler til køkkenet.

60 politibetjente dukkede op

Samme dag om aftenen dukkede der pludselig 60 politifolk op. De var ganske uventet blevet løsladt fra Frøslevlejren. DKB sørgede for et godt måltid til dem, og efter at have tilbragt nogle hyggelige timer på karantænestationen blev de kørt ud i en lade i Frøslev, hvor de kunne overnatte.

Nyt ambulancetog

Den næste dag - nu er vi nået frem til 12. april - blev der gjort et nyt ambulan-

DKB sørgede for bespisningen af fangerne fra koncentrationslejrene, og der var ikke altid plads til de mange i barakkerne.

cetog klart til godt 100 syge. Om natten kom der 300 nordmænd og danskere fra Neuengamme. De var ikke så syge som de første. Og nu gik det slag i slag med transporter, hvoraf jeg vil nævne nogle enkelte.

Lejren voksede stadig. Der kom endnu en barak til plus en halv barak, der tjente som kombineret gæstehus og lig-hus.

22 hvide busser med 423 fra Theresienstadt

Den 17. april hen på natten kom den svenske dr. Arnoldsen med 150 mennesker, hvoraf kun en mindre del var sengeliggende. Men ud på morgenstunden kom der uventet 22 hvide busser med 423 jøder fra Theresienstadt plus 90 chauffører og sygeplejersker, alle sultne, snavsede og trætte, så nu var der ca.

Fru Brandt (kaldet Lillemor) med kat og stab.

900 mennesker i lejren. Det besluttedes at sende de 150 fanger fra Neuengamme videre uden den nats hvile i karantæne-stationen, som ellers var sædvanlig, og de blev transporteret videre i ambulancer og rutebiler.

Lejren blev nu suppleret med fast opstillede jernbanevogne med løse madrasser eller senge, det såkaldte »hotel-tog«.

200 hvide busser afgik til Neuengamme

Den 19. april meddelte greve Folke Bernadotte, at Himmler havde givet tilladelse til, at alle måtte evakueres fra Neuengamme, og at konvojerne skulle afgå fra Neuengamme næste dag. I løbet af et døgn blev der dirigeret 140 rutebiler fra hele landet til Padborg, og tidligt om morgenen den 20. april var de klar til start og afgik sydpå sammen med et antal svenske busser, der netop holdt her, ialt ca. 200 hvide busser. Nu hastede det, fronterne rykkede nærmere.

Om aftenen ankom dr. Arnoldsen med en kolonne på ialt 15 ambulancer med 88 meget syge patienter, der blev lagt ind på karantæne-stationen i Padborg, hvor alt var gjort klart til at modtage dem. Der var også gjort klart til yderligere at huse og bespise flere hundrede mennesker fra de mange busser, der var kørt ud om morgenen. Også i Kruså var alt udnyttet, men det blev alligevel nødvendigt at sende en del af busserne videre til Møgelkærlejren ved Horsens. Desuden var der en del ikke-frigivne fanger, der skulle ud i Frøslev-lejren.

4300 polske kvinder i 56 godsvogne

Den 23. april ventedes ca. 1000 kvinder og børn fra koncentrationslejren Ravensbrück, heriblandt ca. 50 spædbørn. Ved middagstid kom de første 100 raske og 12 syge. Hen under aften kom resten, der blev fordelt i Kruså og Padborg, og næste dag blev alle sendt videre med tog. Nu var der blevet brug for det børnetøj, som DKB havde syet.

En dag kom der melding om, at lejrkommandanten i Ravensbrück havde stuvet 4300 polske kvinder i godsvogne, og at dette tog skulle være undervejs til Padborg. Og ca. 6 dage efter kom det. 56 godsvogne fyldt med kvinder, hvoraf nogle var døde undervejs. Kruså skulle tage 100 syge plus 8-900 raske. Padborg skulle tage et mindre antal syge samt ca. 400 i barakkerne og ca. 500 i et opstillet overnatningstog. På selve stationen blev der opstillet et persontog til ca. 1400 personer. Resten måtte blive i godsvognene efter at de var rengjorte og forsynet med frisk halm. Maden blev leveret færdiglavet fra Statshospitalet i Sønderborg.

På karantæne-stationen tog man sig af de syge, hvoraf nogle var meget dårlige, og der døde flere. I løbet af dagen blev der sendt to store jernbanetog af sted til Sverige, og næste dag blev resten sendt afsted i et kombineret person- og ambulancetog.

Redningsaktionen stod på i 4 uger

Den 1. maj regnede man redningsaktionen for at være afsluttet. En enkelt transport med 100 jødiske mænd og kvinder af forskellig nationalitet afvikledes i løbet af eftermiddagen, og den 2. maj forlod læger, sygeplejersker og CBU'er karantæne-stationen, kun 8 CBU'er blev tilbage. Englænderne var ventet nårsomhelst.

Yderligere 2800 fra Ravensbrück

Pludselig stod der et tog på stationen med 2800 kvinder fra Ravensbrück. De var helt afsindige af sult og fór som vilde ud af toget og spredte sig trods alle forsøg på at holde samling på dem ud over byen. De kastede sig over alt spiseligt: Rå kartofler, kål, løg, græs. De skreg og sloges, sparkede og hvinede. Det var et rystende syn. Baronesse Wedel Wedelsborg fra Røde Kors-kontoret blev tilkaldt, hvorefter læger, sygeplejersker og CBU'er blev kaldt tilbage.

Kvinderne blev efterhånden samlet på karantænestationen, hvor DKB med hjælp fra Statshospitalet i Sønderborg sørgede for, at de fik mad. Den nat var hver tomme gulfplads på karantænestationen optaget af dødtrætte sovende, men mætte mennesker. Den næste dag lykkedes det at få alle af sted med tog til Sverige. Det sidste afgik ved 20-tiden.

Den 4. maj rømmes lejren igen - kun 8 CBU'er blev igen tilbage.

Det var lidt om transporterne. Jeg har jo ikke nævnt dem alle. Ialt hjemførtes omkring 17.000 mennesker, over 7.000 danskere og nordmænd og ca. 10.000 af andre nationaliteter.

Lidt om DKB's arbejde

Alt dette foregik i løbet af 4 uger. Karantænestationen i Padborg var i den tid »hjem« for de mange mennesker fra Røde Kors og CBU, der varetog arbejdet i selve lejren, og for de mange, der kom og gik med transporterne. Forplejningen af alle disse mange mennesker tog DKB sig af, og dertil kom så forplejningen af fangerne. I et vist omfang hjalp DKB'erne også med at pleje fangerne.

Karantænestationerne havde et stort køkken - med 2 gammeldags komfurer, hvor der blev fyret med træ. Det var de fleste af DKB'erne nu vant til hjemme fra, så det var ikke noget problem. Der var 2 kogehold til hvert komfur, hvert hold på 4 damer, og det var altid de samme. Der var også 2 gruekedler i køkkenet. De blev brugt til at varme vand i, bl.a. til de kæmpestore opvaske, der var, og til at koge service i. Det service, som havde været brugt til fangerne, blev kogt. Det var jo ikke et køkken, udstyret med tekniske hjælpemidler, som køkkener er i dag, men der kunne laves mad i det, og der blev lavet enorme portioner mad - og maden var god og velsmagende.

Spisesalen var i en tilstødende barak.

Det var fru Brandt, lederen af forplejningsholdet, der varetog planlægning af indkøb og fordeling af arbejdet i køkken og spisesal. Hun tog alt med en knusende ro og lod sig ikke slå ud af at få besked om, at der om kort tid ville komme flere hundrede mennesker, der skulle have mad. Fru Brandt var en central skikkelse på karantænestationen. Hun blev næsten aldrig kaldt andet end »Lillemor«, og alene det siger jo noget om den rolle, hun spillede.

Fangerne fik skånekost, ofte havre-

grød eller lignende, men chaufførerne og ledsagerne fra konvojerne fik altid rigtig middagsmad, også selv om det var midt om natten, de kom - og det var det oftest. De nød at få et godt måltid mad, sultne og trætte som de var. Og de skulle jo afsted igen, når de havde sovet lidt, og vognene var klar til ny start.

I arbejde dag og nat

Hvis der ikke var DKB'er nok til at klare en pludselig opstået situation, blev der bare hentet nogen, nat eller dag. Det var ikke almindeligt med telefon dengang, så der blev sendt én rundt med besked. Var det om natten, måtte der ofte bankes på sovekammervinduet for at komme i forbindelse med folk. Fru Brandt boede lige i nærheden af karantænestationen. Hun gik bare hjem engang imellem og fik et par timers hvil, ellers var hun der altid.

Et helt specielt afsnit af forplejningstjenesten var serveringen for det tyske ledsagerpersonale, SS'er og hvad de nu var. De spiste for sig selv, som oftest i en lille spisestue ved siden af køkkenet, og dem blev der ordentlig diskret op for.

Vi havde fået besked om, at vi skulle være meget venlige, når vi serverede for dem. Og det var nu ikke altid så let.

Indkøb og afhentning af varer tog CBU sig af. Der var også et par CBU'er, der hjalp os i køkkenet, hvis der var noget, vi ikke kunne klare.

De DKB'er, der skulle hjælpe med at pleje de syge fanger, skulle naturligvis udvise en vis forsigtighed. En af DKB'erne - fru Tegewaldt fra Bov - har i denne forbindelse fortalt om følgende oplevelse: Da hun engang var ved at

hjælpe en meget syg nordmand ud af papirssoveposen, lod hun ham tage sig om halsen, for at hun bedre kunne løfte ham. Det så dr. Lorenzen fra Bov, hvor på fru Tegewaldt omgående blev trukket over i lægebarakken af dr. Lorenzen, hvor hun fik sådan en omgang skældud, som hun aldrig før havde fået, plus en sprøjte i nakken. Fru Tegewaldt, der i dag er 84 år, har et mærke i nakken endnu.

Vi få, dengang unge DKB'er, fik iøvrigt ret hurtigt forbud mod at hjælpe i sygebarakkerne af dr. Lorenzen.

Jeg vil her lige nævne, at dr. Lorenzen havde en stor andel i arbejdet med hjemtransporterne. Han deltog også selv i ikke mindre end 16 transporter, og det var ikke mindst dr. Lorenzens indflydelse, der førte til, at man på et ret tidligt tidspunkt kunne hente de internerede grænsegendarmer hjem fra de tyske koncentrationslejre.

Når jeg tænker tilbage...

Når jeg tænker tilbage på den tid, kan jeg ikke forstå, at det hele kun varede i 4 uger. Det føles, som om det strakte sig over et meget længere tidsrum, og som om jeg tilbragte al min tid på karantænestationen. Det har jeg naturligvis ikke gjort, men i erindringen overskygger det alt andet fra denne tid og tegner sig som et broget billede af lejren, køkkenet, fru Brandt, spisesalen, sygebarakkerne, det »faste« personale, og så alle de mennesker, raske og syge, der kom og gik.

Der er specielle oplevelser, som jeg husker ganske tydeligt, bl.a. dengang de første syge fanger kom fra Neuengamme. Det gjorde et overvældende indtryk

Greve Folke Bernadotte besøger karantænestationen.

på os. Vi havde jo ikke set hverken billeder eller film fra koncentrationslejrene, som de fleste mennesker har i dag.

Jeg husker en nat, hvor vi som så ofte sad i spisesalen og ventede på en konvoj, og hvor CBU'erne i denne tid kom 3 gange for at hente et stykke papirsudg. Det var til at lægge om de døde.

Jeg husker den nat, hvor lejren blev beskudt af en engelsk jager, som de meget unge tyske soldater, der gik vagt ved remisen, havde skudt efter med deres gevær. Pludselig lød det ud over hele karantænestationen: »Alle skal søge væk fra jernbaneterrænet.« Da jeg var på vej ud, kom der en CBU-chef fra Tønder og tog mig i hånden, og vi løb af sted ud over marken. Da maskinen kom tilbage - vi kunne både høre skuddene og se dem som gyldne striber i mørket fra den lavtflyvende maskine - kastede vi os ned på marken. Da den var fløjet over, løb vi af sted igen. Det gentog sig tre gange, så nåede vi en beskyttelsesgrav eller hvad det nu var, og den sprang vi ned i. Vi blev efterhånden mange der, så vi lå nærmest i lag. Det hele varede ikke ret længe, så fløj maskinen bort, og vi søgte tilbage til karantænestationen. På det tidspunkt opholdt der sig nogle danskere, der havde været bosat i Tyskland, i lejren. En af disse mistede en arm, desuden var der nogen, der fik overfladiske skrammer.

Og jeg husker tydeligt den rørende omsorg, som de unge CBU'er udstviste overfor de syge mennesker, som de gik og bar rundt med. Jeg kan også se en af de meget syge kvinder for mig. Hun lå i sengen og blev ved med at gentage noget, som ingen kunne forstå, polsk var det vist. Det var en trist fornemmelse

ikke at kunne forstå hendes indtrængende bøn.

Tænkte ikke på smittefare

Risikoen for at blive smittet tænkte vi ikke på. Alle tænkte bare på at hjælpe. Men der var en CBU-gruppefører Simonsen, der blev smittet med plettyfus og døde af det.

Der var en anden gruppefører - Clausen - der blev dræbt ved styrt med sin motorcykel som ordonnans ved en konvoj, og der var en svensk chauffør, der blev dræbt under et luftangreb på en konvoj. En svensk løjtnant blev hårdt såret ved samme lejlighed, men han overlevede.

Efter befrielsen var der endnu opgaver til DKB'erne. Bl.a. deltog vi i afhentning af hollandske børn, der skulle herop på rekreation. Så da prøvede vi også at være med i konvojer, men det var jo uægtelig under andre vilkår og betingelser. Også på karantænestationen var der stadig opgaver, men det vil blive for omfattende at komme ind på det, så jeg vil slutte med at prøve at beskrive stemningen på karantænestationen.

Fangernes ubeskrivelige glæde

Det var en tid med oplevelser, der talte til følelserne. Det var trist at se alle de stakkelt, syge mennesker. Det vakte harme og forbitrelse, og erkendelsen af den ufattelige ondskab, der lå bag deres tilstand, var deprimerende. Men glæden var mest fremherskende, glæden over det forunderlige, at redningsaktionen var blevet en realitet - og fangernes helt ubeskrivelige glæde.

Der var et ganske enestående kam-

meratskab blandt alle, der arbejdede på karantænestationen. Det var i sig selv en meget positiv oplevelse. Og så vil jeg da lige tilføje, at der - i hvert fald for vi unges vedkommende - slet ikke var tale om nogen form for »opofrelse« ved at være med. Vi følte, at vi var med i et betydningsfuldt arbejde, og vi syntes, at det var spændende, og at vi var med i centrum af begivenhederne.

»Volkstrauertag« i landsbyen Ladelund

I Ladelund, lige syd for den danske grænse ved Pebersmark, var der fra den 2. november til den 16. december oprettet en udekommendo fra hovedlejren Neuengamme i en tidligere RAD-lager (Rigsarbejdstjeneste lejr), som var normeret til at kunne rumme ca. 200 arbejdere. Hertil blev der sendt 2160 fanger, enkelte fra Husum-lejren, hvor jeg selv var fange fra 26. september til 10. december 1944.

Af disse fanger var over halvdelen (1225) hollændere, mange fra byen Putten. Den 1. oktober 1944 blev alle mænd i denne by mellem 18 og 50 år taget til fange af den tyske værnemagt, og 600 af dem sendt i KZ-lejr, først i Amersfoort og senere i Neuengamme. Den 2. oktober blev byen Putten nedbrændt efter befaling af general Friedrich Christianen, øverstbefalende over den tyske værnemagt i Holland, senere bosiddende og højt dekoreret i byen Wyk på Föhr.

Af de 600 mænd fra Putten vendte kun 49 tilbage til deres nedbrændte hjem i foråret 1945. Næsten 300 fanger blev stedt til hvile i 9 massegrave på et stykke jord bagved Ladelund kirke.

Til disse grave er vi en lille flok, som hvert år på denne dag vender tilbage. Hollændere fra Putten, franskmænd og danskere samt tyske kvinder og mænd fra menighederne i Ladelund og omgivende byer. Også fra Wyk kommer der mange for at mindes de, der døde i denne frygtelige lejr.

Efter gudstjenesten i Ladelund kirke søndag den 15. november, hvor der i 1987 blev læst af evangelisten Mattæus kap. 25, vers 31-46 på dansk, tysk og hollandsk, gik vi til KZ-gravene og lagde kranse og blomster. Herefter var alle indbudt til fællesspisning og samvær. Ladelunds sognepræst, Harald Richter, ledede dette arrangement.

Hans Chr. Rasmussen (D.50.420)

Kvinder fra Ravensbrück på vej til Sverige efter 2 dages ophold på karantænestationen. I forgrunden prins Georg.

Svar til Frihedsfondens politiserende venner

Af overlæge, dr.med. Jørgen Kieler

Ingen havde vel drømt om, at Folketingets forespørgsel af 8. april 1987 til socialministeren om statens fremtidige støtte til Frihedsfonden skulle udvikle sig til den protest- og mistænkeliggørelseskampagne, som vi siden har været vidne til. Kampagnen kulminerede med det ganske unødvendige møde, som afholdtes den 4. august på Nyropsgade politistation i København. Et møde, som var unødvendigt, fordi initiativtageren, Peder Søgård jo i kraft af sin vetoet kunne have standset det forslag om Frihedsfondens afvikling, som et stort flertal af fondens bestyrelse gik ind for.

Som bekendt gik dette forslag ud på at overflytte fondens kontor til Sikringsstyrelsen, hvor en mere effektiv sagsbehandling uden unødvendige mellemlid og uden tidsbegrænsning kunne gennemføres med fru Anna-Lise Clausens ekspertise som garanti for en grundig,

sagkyndig og samtidig hurtig afgørelse af vore kammeraters erstatningssager.

Også fondens konsultative og omsorgsvirksomhed ville have været fortsat fra dette kontor, som desuden kunne støtte sig til et af socialministeren efter indstilling fra Frihedsfondens forretningsudvalg nedsat sagkyndig rådgivende udvalg med fri forhandlingsret og ankeret og ret til at supplere sig selv.

Da forslaget endvidere anviste en effektiv løsning af spørgsmålet om anbringelsen af vore arkiver, er det forståeligt, at Frihedsfondens bestyrelses flertal accepterede forslaget som den ideelle langtidsløsning for de af vore kammerater, der i de kommende år måtte få brug for erstatningsloven. Det ville samtidig have været den mest værdige afslutning på Frihedsfondens 42-årige virksomhed.

Dette udmærkede forslag kunne til stor skade for vore kammerater, men i

overensstemmelse med fondens vedtægter standses af et veto, og det blev det. Peder Søgård, Charles Runge, Johannes Ewald Rasmussen og Børge Houmann har derved påtaget sig et stort ansvar.

Peder Søgård har givet udtryk for, at han havde svært ved at bære dette ansvar uden kammeraternes moralske støtte, og det er formentlig forklaringen på, at han tog initiativet til det unødvendige møde. Han fik den ønskede opbakning i form af en resolution, men herudover havde mødet den værdi, at det afslørede, at Frihedsfonden har en stor kreds af politiserende venner, som nok kunne enes om kravet om Frihedsfondens fortsættelse, men som herudover syntes meget uenige om mange ting.

De spørgsmål, der kom frem på mødet, har været forelagt Frihedsfondens bestyrelse på to bestyrelsesmøder til grundig drøftelse. De protesterende organisationer og personer kan herefter forvente et begrundet svar på deres henvendelser.

Svarene vil være ledsaget af en længere redegørelse for protest- og mistænkeliggørelseskampagnens udvikling. Denne redegørelse vil være for lang til trykning i Pigtråd, men Johan-

LØVENS KEMISKE FABRIK

nes Fosmark vil selvfølgelig få tilsendt en kopi, således at også han kan blive klar over, hvem vore politiserende venner er. Til almen orientering skal jeg imidlertid nedenfor resumere bestyrelsens konklusioner af de drøftelser, som vi har ført.

1. Frihedsfondens endelige lukning har været planlagt siden 1980. Når vi foreløbig er 8 år forsinkede, skyldes dette især fondens store krigsrejserprojekt. Bestyrelsen føler sig igennem de udførlige, halvårslige formandsberetninger velinformeret om forsinkelsen og om mulighederne for en snarlig lukning. De mellem embedsmændene og forretningsudvalget førte forhandlinger har været nødvendige og korrekte. Intet har været skjult for bestyrelsen, og alle har vidst, at den endelige aftale skulle træffes mellem socialministeren og en enstemmig bestyrelse for Frihedsfonden. Forretningsudvalgets forslag kan således ikke komme som nogen overraskelse.

2. Professor Mogens Fogs opfordring til at standse mistænkeliggørelsen er blevet modtaget af bestyrelsen med akklamation.

3. Bestyrelsen afviste på sit møde den 27. november Peder Søegårds og Jørgen Jacobsens krav om udlevering af forretningsudvalgets notater. Der blev ikke på mødet fremsat nogen begrundelse for dette krav, som kunne berettigede en tilsidesættelse af de diskretionshensyn, som vi skylder vore klienter.

4. Bestyrelsen accepterede på samme møde forretningsudvalgets strenge regler for adgang til fondens arkiver, ligesom den planlagte båndlægelse frem til år 2050 blev godkendt.

5. Alle tilstedeværende bestyrelsesmedlemmer, herunder også Peder Søegård, Johannes Ewald Rasmussen og Charles Runge (Børge Houmann var ikke til stede) var enige i, at fondens vedtægter kun omfatter tidligere frihedskæmpere og deres pårørende, således som det er defineret i formandens svar til Hans Andersen i Pigtråd. Den af Knud Damgaard foreslåede ajourføring af vedtægterne, som ville være en forudsætning for at udvide vor klientkreds til også at omfatte vore gæster kunne ingen gå ind for.

Hermed kan debatten med vore gæster betragtes som afsluttet. Vi håber atter at kunne være dem til hjælp, når og hvis forretningsudvalgets forslag engang i en uvis fremtid gennemføres.

6. Ønsket om interesseorganisationernes overtagelse af Frihedsfonden blev ligeledes enstemmigt afslået. Ingen ønskede de vedtægtsændringer, der er nødvendige, hvis bestyrelsen i fremtiden skulle vælges af interesseorganisationerne, og der var ligeledes enighed om, at nye bestyrelsesmedlemmer og suppleanter ikke kan vælges som repræsentanter for en interesseorganisation. Valget er personligt, og det blev i denne forbindelse understreget, at Frihedsfonden er og bør forblive en upolitisk organisation. Hermed er der også taget stilling til de af Svenn Seehusen og Frede Klitgaard på 4. august-mødet fremførte forslag, som bestyrelsen altså ikke kan gå ind for.

7. Der var enighed om at dække Frihedsfondens fremtidige driftsudgifter, herunder også lægeerklæringer og forskudsbetaling på forventet erstatning, igennem statsbevillinger. Med alle stemmer imod 3 afviste man derimod Peder Søegårds forslag om også at søge statsstøtte til dækning af Frihedsfondens sociale hjælpearbejde.

Det blev præciseret og godkendt af samme flertal, at Frihedsfonden ikke til sit sociale hjælpearbejde vil modtage statsmidler, der tages fra andre socialt trængende. Vi ønsker ingen privilegier og anser samfundets særlige forpligtelser overfor frihedskampens ofre som opfyldt igennem erstatningsloven.

8. Formanden bemyndiges til at søge Tipsfonden om de til det fortsatte hjælpearbejde nødvendige midler.

9. Frihedsfondens kontor ledes af fru Anna-Lise Clausen, som nyder bestyrelsens fulde tillid. Der er ikke planer om at ansætte nogen ny konsulent, arbejdende bestyrelsesformand, endsiges en ny kontorchef.

Med disse svar til vore politiserende venner håber jeg på, at Frihedsfonden kan få ro til at fortsætte sit arbejde i loyalt samarbejde med Sikringsstyrelsen og de relevante interesseorganisationer, hvis betydning for det opsøgende arbejde er stadigt voksende. Tilbage bliver kun at underrette vore klienter om resultatet af vore anstrengelser for opnå fondsmidler samt om resultatet af det (de?) nyvalg, der skal finde sted inden 1. april 1988.

*Jørgen Kieler
formand*

Rapport fra udvalget af 4. august

Det beløb, der er nødvendigt, for at Frihedsfonden kan fortsætte sin virksomhed i endnu nogle år, er nu optaget på finansloven for 1988, og af et referat af Frihedsfondens bestyrelsesmøde i november, der foreligger nu, fremgår, at fonden fortsætter i de nuværende lokaler på Frihedskollegiet.

Vi mener herefter, at den opgave, som repræsentanter for 23 modstands- og fangeorganisationer på mødet i København den 4. august 1987 pålagde os, er løst.

Med kammeratlig hilsen.

Hans Andersen

Else Drejer

Villy Mørk Jensen

Helge Kierulff

Peder Søegaard

*

Vort blad betragter dermed debatten om emnet for afsluttet.

Redaktionen

Gavebrev overrakt

Frøslevlejrens Venners Fond modtog den 7. december 10.000 kr. af speditør Andresens mindefond i Padborg.

Ved overrækkelsen bød fru Louise Andresen velkommen til repræsentanterne fra de foreninger, der skulle modtage gaver. Landsretssagfører Niels Kjems, Gråsten, overrakte gavebrevet.

Godt nytår

Peter Møller Madsen

Buchenwald-klubbens nordøst-jyske afdeling

Stutthof-foreningen

I Stutthofs arkiv

Gunnar Mortensen, Stutthof-fange nr. 25.765, har gjort grundige studier i spørgsmålet om eventuelle udbetalinger af løn til KZ-fanger, tilsendelse fra familierne af penge til fangerne og pakkeforsendelser. Han skriver også om den reservation, der må udvises angående troværdigheden af oplysninger i SS-erens egne arkiver.

II

Nu er »Rapport fra Stutthof« af Martin Nielsen en helt igennem troværdig og sandfærdig fremstilling, presset sammen på små 200 sider (alt efter udgave). Hvorfor skulle M.N. glemme eller fortie lønudbetaling til de danske fanger? Det er rigtigt, at alt ikke kan komme med på små 200 sider; men en aflønning for det påtvungne slavearbejde ville givet være omtalt i bogen, dersom den havde fundet sted.

Men aflønning fandt ikke sted.

Hvorledes der affattedes

»videnskabelige« sagsakter efter S.S.-krav

Til slut den lovede beskrivelse af, hvorledes aktstykker kan produceres og endda spredes vidt omkring og stå med en vis glorie - ja, en tid, men kun en tid!

Efter at have beskrevet en S.S.-lægesvindel ved indkøb af medicinske instrumenter, bringer Kogon denne skildring:

(Citat): »Da der her igen er tale om S.S.-læger, vil jeg ikke undlade at henvise til en anden side af S.S.-dronetilværelsen, som undtagelsesvis ikke har med penge at gøre. Det drejer sig om udnyttelse af fangerne til alle mulige private gøremål af en sådan art, at det erindrings om anvendelsen af græske lærde, som det brugtes af romerske parvener i antikken.

Dr. Hoven havde (altså i sit eget navn) ladet sig skrive en doktordisputats vedrørende lungetuberkulose, af fangerne Wegere og Sitte, og hvis indhold han tre dage før forhandlingen indprentede sig i hukommelsen og bestod doktoreksamen ved universitetet i Freiburg i Breisgau med udmærkelse... I Revierblock 50 (Buchenwald) har Dr. Ciepielowski og jeg i de sidste to år, hvor jeg har tilbragt tiden som Arztschreiber, i foragtelig ironi for den nationalsocialistiske videnskab skrevet et halvdusin fagmedicinske bidrag om plettyfus, som Dr. Bing-Schuler (Kogons S.S.-lægechef) havde offentliggjort i »Zeitschrift für Infektionskrankheiten« og i »Zeitschrift für Hygiene« og andre videnskabelige tidsskrifter, under sit eget navn.

Den eneste originalydelse af Dr. Bing-Schuler bestod i at indføre statistisk materiale, der mangefold var svindel fra A til Z. Således havde han en gang i et bidrag, betitlet »Dråbeinfektion ved plettyfus« påstået at have lavet prøver med 10.000

»skrabepreparater« uden at have opdaget en Recketteia Prowazeki. Der var ikke engang lavet et eneste præparat, for ikke at tale om en afprøvning af et sådant!«

Ja - så mange var Kogons ord. Det er vist tilstrækkeligt til belysning af, hvad sandhedsværdi de sags- og arkivakter er værd, som er »foranlediget« - for ikke at sige direkte dikteret - af denne asociale psykopatbande, som havde sit åndelige ståsted og fede udkomme inden for forbrøderorganisationen S.S.

Vi kan lige citere Kogons fortsættelse, som er en moralsk bedømmelse af S.S. Totenkopf-folkene. Citat: »Ingen vil finde det underligt, at disse snyltere (Dauer-nutzniesser) i et sådant system ikke viste den ringeste lyst til at opgave deres liv i overflod, druk og andet fylder og horeri for i stedet at gå til fronten og kæmpe for det højt priste fædreland.

K.Z.-lejrerne blev: Eine wahre Drückeberger-Basis der Totenkopf-Elite.«

Kommentar til Gunnar Mortensen

I nærværende nr. af Pigtråd bringer ovenstående en omfattende og særdeles kritisk kommentar til min artikel om Stutthof i bladets februarnr. (side 9-10).

Indledningsvis i dette forsvar - denne forklaring - vil jeg fremføre, at det ubetinget glæder mig, at nogen har nærlæst min artikel og samtidig har evnet og orket at give en så omfattende og kritisk kommentar. Det har været særdeles lærerigt og givende for mig.

Først skal jeg ubetinget beklage min anvendelse af et enkelt ord - det ord, som GM hyppigst og med rette angriber: Lønuddbetalingen (nederst side 9). Dette ord er fuldstændigt malplaceret. Der burde retteligt have stået *løntilskrivningen*. Jeg har nemlig aldrig ment, at nogen KZ-fanger har fået nogetsmhelst udbetalt, hvilket i nogen grad turde fremgå af mit retoriske spørgsmål på side 10: Har nogen nogen sinde fået dem udbetalt?

En opfordring til unge historikere med interesse for K.Z.-spørgsmålet

Til slut en tak til den unge generation, som viser interesse for K.Z.-spørgsmålet; det ville ikke være dårligt, hvis en historiker kildeteknisk kunne tage fat på at belyse de skriftlige arkivalier, som forefindes i K.Z.-Stutthof arkivet. Man må blot gøre sig klart, at det er næsten utænkeligt, at man vil træffe på overlevende Stutthof bureaufanger af samme støbning og intelligens som Eugen Kogon (i øvrigt troende katolik; han havde før sin Buchenwald-tid en høj stilling i den katolske kirke). Historikeren vil sandsynligvis træffe en anden katolsk troende bureaufange - som måske lider af samvittighedskvaler på grund af det, han var tvunget til at tilrettelægge/fordreje, inden han satte det på prent - udmærket vidende om, at det skrevne var løgn og fordrejelse og dækkede over forbrydelser.

Man vil måske også møde museumsfolk, som er uvillige til nu at skulle lave om på en rutine og en vedtaget fremstilling. Opgaven er sikkert stor og vanskelig; men den må være interessant for en yngre, energisk historiker.

Det må gøres med menneskelig takt, men også med faglig bevidsthed om, at det er kendsgerningerne, der tæller.

Lige så vel som de af S.S. foranledigede forfalskninger afsløres, må forskellige former for myter klargøres.

God arbejdslyst!

Gunnar Mortensen
tidl. Stutthof-fange 25.765

Et andet hovedpunkt i GMs kritik går på spørgsmålet om de af mig nævnte »kontokort«. Jeg siger i artiklen klart, at jeg ikke vil komme ind på kildekritik, men jeg tilstår gerne ved denne lejlighed, at muligheden for, at der kunne være tale om eet stort falsum, ikke har været overvejet.

Kontokortene eksisterer

Tilbage står dog det faktum, at kortene eksisterer, at der med blæk er indført ind- og udgående beløb, og at der for en del af konteringernes vedkommende er kvitteret med blyant. Konteringerne falder tidsmæssigt ganske godt sammen med de perioder, hvori danskerne - ifølge Martin Nielsens bog, Rapport fra Stutthof - arbejdede. Desværre gjorde jeg mig ikke den ulejlighed under arbejdet i Stutthof-arkivet at sammenligne kvittingerne/hhv. de ganske få andre aktstykker om danskerne,

som fandtes, for at konstatere om nogle af underskrifterne på den ene eller den anden side var ført med samme hånd.

Jeg vil endvidere beklage, at jeg ikke, inden jeg indsendte mit manuskript til Pigtråd, konsulterede en fhv. Stutthof-fange for at få korrigeret evt. misforståelser. Desuden kunne jeg nok have haft nogen nytte af at læse Kogons bog »Der S.S. Staat«, som jeg dog ikke havde kendskab til. At samme Kogon, som nævnt af GM, er troende katolik, kan ikke tages som noget sandhedsbevis. De mest berømte/berygtede kildeforfalskninger i vesteuropæisk historie er faktisk begået af »troende« katolikker.

Jeg tvivler ikke på, »at det er næsten utænkeligt, at man vil træffe på overlevende bureaufanger af samme støbning og intelligens som Eugen Kogon«. Undertegnede kan med samme ret - og jeg er sikker på, at GM vil give mig ret - formulere udsagnet: »Det er næsten utænkeligt, at man vil træffe på fangebeskrivelser af samme fordomsfri og saglige støbning som Martin Nielsens.« Jeg antyder her muligheden af, at Kogon undertiden kan have ladet følelserne løbe af med sig, hvilket man absolut ikke ville kunne fortænke ham i.

Penge hjemmefra?

Med Martin Nielsen i venlig erindring kan vi fastslå, at i hvert fald en del af de danske fanger på een eller anden måde kunne købe af det sparsomme udbud i lejren. Det er vanskeligere at vide, hvor mange af disse købere, der evt. havde fået pengene sendt hjemmefra.

GM nedgør ligeledes den af mig anslåede »timeløn« på 13 Pfennig. I min formulering - i parentes - lyder det faktisk: »Passer *antageligt* for en times arbejde«. Set på baggrund af den månedlige, normale tilskrivning på 25,58 RM er det vel ikke urimeligt, dersom der på månedsbasis blev tilskrevet »løn« for ca. 195 timer, uanset hvor lang arbejdsdagen i virkeligheden var. Jeg tillader mig derfor at betegne GMs kritik og argumentation på dette punkt som smålig og pernittengrynet.

I forbindelse med problematikken løntilskrivning/ikke-løntilskrivning skal der endvidere slås fast, at danskere jo heldigvis ikke var et af de af nazisterne så ringeagtede Ostrauvölker.

I sammenhæng med lønspørgsmålet gør GM sig desværre i et enkelt tilfælde skyldig i citatfusk, hvilket klæder hans iøvrigt saglige og velunderbyggede arti-

kel særdeles dårligt. Han skriver: »Den ældre, polske kvindes forbavselse er forståelig...«. Jeg skriver intetsteds, at den polske kvinde forbavsedes over lønforskellene. Jeg havde end ikke nævnt for hende, hvad jeg mente, at danskerne tjente.

M.h.t. GMs spørgsmål om, hvem af de danske fanger, der har kvitteret for beløb til- og fraskrevet af SS, er svaret: ALLE. Her forudsættes naturligvis, at ikke også underskrifterne er falske.

Jeg bemærker i min indledning, at jeg har universitetsbifag i historie; men jeg hævder intetsteds at være specialist i KZ-lejrenes historie. Også i det lys skal mit indlæg læses og forstås.

Til alt held er der endnu overlevende danske fra Stutthof-lejren, og det er da mit håb, at nogle af disse foranlediget af disse artikler i Pigtråd vil give deres besyv med på samme tidsskrifts sider, således at sandheden kan komme for dagens lys - hvadenten den vil modsige min artikel i februarnummeret eller ej.

Kildematerialet eksisterer

Endvidere er mit kildemateriale også eksisterende, og jeg håber nu mere end nogen sinde at få lejlighed til at gennemgå det igen og evt. hjemtage nogle kopier af det. Jeg håber ligeledes, at andre danskere har fattet den samme interesse og således har fået lyst til ved selvsyn at konstatere materialets eksistens og karakter.

Det skal iøvrigt bemærkes, at jeg netop har fået min lille artikel oversat til tysk med henblik på at sende den til Stutthof-arkivet. Det vil snarest ske, men med i hvert fald en væsentlig rettelse. Jeg håber, at min navnebroder vil gå hen og gøre ligeså.

Henrik Mortensen
Lundtoftegårdsvej 121
2800 Lyngby

Hermann Göring som barn

Flensborg Avis genopfrisker bladets omtale af en bog, der kom i 1937 om Hermann Göring. Det hedder bl.a.:

Et morsomt træk om Görings barndom fortælles: Drengen ville altid have sin vilje, og når han mødte modstand, lagde han sig til sengs og legede syg. Det hændte, at han blev liggende en hel uge. Han stod ikke op, inden han havde fået sine ønsker sat igennem.

Runde dage

Isi Grünbaum, Reykjavikgade 3, st.tv., 2300 København S. Fyldte 80 år 11. februar.

Poul M. Köfer, Viddingherredsgade 2 B, 6270 Tønder (Buchenwald) 65 år 19. februar.

Svend Aage Sørensen, Søvejen 1,2.tv., 3000 Helsingør. 70 år 22. februar.

Henry E. Dam, Ryparken 46,2., 2100 København Ø. (Buchenwald). 75 år 23. februar.

Poul H. Rasmussen, Blankavej 39,4.tv., 2500 Valby (Buchenwald) 75 år 23. februar.

K. Lysholdt Christiansen, Kærbo, Ishøj Boulevard 2, vær.203, 2635 Ishøj (Dachau 141.573) 75 år 26. februar.

Olaf Jørgensen (Søren H), Englandsvej 2.4.tv., 2300 København S. 75 år 26. februar.

Leif Holkvad, Aksel Møllers Have 11,3., 2000 Frederiksberg. 70 år 27. februar.

Kresten Barfod, Slotsparken 41, 2880 Bagsværd. 70 år 1. marts.

Jørgen H. Barfod, Ved Fortunen 10A, 2800 Lyngby. (Neuengamme 69.426) 70 år 2. marts.

Knud Holst, Snebærvej 35, 9230 Svenstrup J. 70 år 2. marts.

Lilly Larsen, Sundbyvestervej 93,2, 2300 København S. 75 år 4. marts.

Alvilda Borg, Stadionvej 61, 5200 Odense V. 80 år 6. marts.

Harald Rønn, Vesterhavsgade 54, 7680 Thyborøn. 75 år 7. marts.

Svend Aage Staalfos, Lyngvej 27, 2800 Lyngby. (Buchenwald) 70 år 7. marts.

Svend Christiansen, Korsgade 16, 5800 Nyborg. 80 år 7. marts.

Erik Rex Christensen, Klipvej 58, Fjand, Ulfborg (Neuengamme 67.052) 60 år 8. marts.

Knud Aagaard Thomsen, Gyvelvej 46, 7500 Holstebro. 70 år 10. marts.

Børge Heide Hansen, Hillerødgade 116, l.th., 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 80 år 10. marts.

Henrik Nielsen, Borgmestervangen 8, 8900 Randers. 70 år 10. marts.

Esther Porse, Gildbrostien 12, l., 2670 Greve Strand. 80 år 10. marts.

Valborg Zink, Mosebrinken 5, 9210 Aalborg SØ. 60 år 11. marts.

Gyta Dahl, Vestervænge Alle 13, 9000 Aalborg. 70 år 11. marts.

Bertil Fröderberg, Karl X Gustavsgata 48, Hälsingborg, Sverige. 75 år 13. marts.

Gunnar Mølholm, Birkholmvej 21, 2720 Vanløse. 60 år 14. marts.

Johs. A. Kleberg, De Mezasvej 5, 7000 Fredericia. 95 år 14. marts.

Johan Hankov, Brennerpasset 30, 6000 Kolding. 70 år 16. marts.

Esther Holkvæd, Aksel Møllers Have 11, 3., 2000 Frederiksberg. 70 år 19. marts.

Inger Lohmann, Nansensgade 47, 1366 København K. 70 år 19. marts.

Erik Borkmann, Herningvej 213, 9220 Aalborg Øst. 65 år 19. marts.

Carlo E. Hansen, Randersvej 518, Trige, 8200 Århus N. 65 år 21. marts.

Karl Johan Lilballe, Bernadottegården, 9560 Hadsund. 70 år 21. marts.

Georg Larsen, Frederikssundsvej 203, 2700 Brønshøj. (Stutthof) 80 år 23. marts.

P.A. Petersen, Lucernevej 121, 2610 Rødovre. 80 år 23. marts.

Niels Gravengård, Randalsvej 4, 7000 Fredericia. (Dachau 141.591) 70 år 24. marts.

Poul Blytner, Holger Danskesvej 23, 2000 Frederiksberg. 70 år 24. marts.

Michael Andersen, Janesvej 1, 8220 Brand. (Neuengamme 60.836) 85 år 25. marts.

Arnold O. Jørgensen, Godthåbsvej 190, 2.tv., 2720 Vanløse (Buchenwald) 70 år 26. marts.

Kjeld Kristensen, Falstersgade 25, 9000 Aalborg. 70 år 27. marts.

Niels A. Sørensen, Volderslevvej 36, 5260 Odense S. (Neuengamme 60.895) 75 år 27. marts.

Bengt Flagstad, Frederiksgade 95, 8700 Horsens. (Buchenwald) 80 år 28. marts.

J. Ingemann Høj Feltner, Skovløbervangen 39A, 3500 Værløse. (Buchenwald) 70 år 29. marts.

Inge Johansson, Kastropvej 316, 2770 Kastrop. 60 år 30. marts.

G. Panum, Glimvej 34, 2650 Hvidovre. (Buchenwald) 70 år 30. marts.

Asger Lorentzen, Toftevej 39, 9400 Nørresundby. 65 år 31. marts.

Inger Boye, Søholtallé 4, 8600 Silkeborg. 75 år 31. marts.

K. Hald Jørgensen, Kildebrønde Landevej 13, 2670 Greve Strand (Buchenwald) 70 år 31. marts.

Knud Dalsgård, Tværgade 107, 8340 Malting. 65 år 2. april.

Villiam Wilain, Slotsgade 3, 5000 Odense C. 65 år 3. april.

L. J. Kadziola, Samosvej 29, 1., 2300 København S. 70 år 6. april.

Kaj Christensen, Teglværksallé 3, 9000 Aalborg. 65 år 6. april.

Svend Petersen, Ringparken 25, 5900 Rudkøbing. 70 år 6. april.

Asmus Dall, Østerbrogade 57 Q, 2100 København Ø. (Stutthof) 75 år 8. april (bortrejst).

J.A. Christiansen, Havelundsvej 27, 9830 Taars. 70 år 9. april.

Villy Andersen, Runddyssen 221, 9230 Svenstrup J. 65 år 10. april.

Elisabeth Larsen (Lis), Søndervej 11, 9970 Strandby. 65 år 10. april.

Willy Andreas Wessel, Holsteinsminde, 4250 Fuglebjerg. (Dachau 142.657) 70 år 10. april.

Sven Lau Jeppesen, Odinsvej 6, 8370 Hadsten. 70 år 11. april.

Martha Torp, Kovangen 221, 3480 Fredensborg. 70 år 11. april.

Ingemann Jørgensen, Peder Lykkesvej 56, 3.th., 2300 København S. (Buchenwald) 75 år 12. april.

Hans Jørgen Madsen, Gl. Landevej 13, 4850 Stubbekøbing. 70 år 12. april.

Folmer Dalgaard, Parkvej 17, Søbymagle, 4200 Slagelse. 65 år 13. april.

Børge Rørvang, Grønlandsvej 12, 8800 Viborg. 65 år 13. april.

Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2800 Lyngby. (Neuengamme 66.995) 75 år 13. april. Formand for Landsforeningen Gestapofangerne.

Willy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsing. (Dachau 142.598) 65 år 13. april.

Emil Burmeister, Lundebjerggårdsvej 49, st., 2740 Skovlunde. 70 år 14. april.

Bent Thomsen, Fynsgade 12, 9850 Hirtshals. 65 år 14. april.

Henry Jakobsen, Humlebjerg 2, 2., 2700 Brønshøj. 80 år 15. april.

Ejvind Olesen, Galgetofte 47, 6630 Rødding. (Buchenwald) 70 år 16. april.

Sv. Åge Sørensen, Nørrebrogade 29, 7000 Fredericia. 75 år 16. april.

Arne Bach, Cort Adelersgade 4, 9000 Aalborg. 65 år 17. april.

Robert Andersen, Glentevej 12, 5000 Odense C. (Sachsenhausen) 70 år 17. april.

Henry Rasmussen, Ejgårdsvej 14 B, 2920 Charlottenlund. 75 år 17. april.

Ruth Nielsen, Charlotteshøj 106, 9000 Aalborg. 50 år 19. april.

Jytte Gajhede, Vejlandsallé 95, 2300 København S. 65 år 19. april.

Otto B. Hansen (»Stop«), Peder Skramsgade 35, 9000 Aalborg. 70 år 20. april.

S. E. Dons, Prangervej 136, 7000 Fredericia. 70 år 21. april.

Helge M. Jørgensen, Sdr. Vilstrupvej 100, 6000 Kolding. 70 år 21. april.

Forsinket fødselsdagshilsen:

Otto Jensen, Vester Fælledvej 43, 9000 Aalborg (Neuengamme 54.476) 70 år 18. januar.

**LANDSFORENINGEN
GESTAPOFANGERNE
holder årsmøde i Frøslevlejren
i dagene 7.-8. maj 1988.**

Tilmelding til Karin Larsen,
Sjællandsgade 11, 8900 Randers.
Giro 6638961
Læs programmet side 20.

Mogens Dyre, Nordborg.

Mogens Dyre, Sjellerupskov, Nordborg, fylder 70 år den 23. april. Han er født på Frederiksberg, hvor han tog studentereksamen i 1936, suppleret med adgangseksamen til Hærens Officersskole og Polyteknisk Lærestanstalt. Efter kornetskolen på Kronborg fulgte uddannelse til fast officer på officersskolen på Frederiksberg Slot. Han blev premierløjtnant i 1940 og forrettede tjeneste ved infanteriet indtil tyskerne afvæbnede forsvaret i Danmark. I 1949 afsluttede han sin uddannelse som våbeningeniør på Forsvarsakademiet, hvorefter han gjorde tjeneste i Hærens tekniske Korps, senest som major og leder af elektroniksektionen.

I 1956 blev han ansat på Danfoss, først som leder af elektrolaboratoriet, senere afdelingschef for forsøgsafdelingen og sidst som forskningschef med ansvar for forskning og teknisk koordinering.

Efter sit 25 års jubilæum på Danfoss gik Mogens Dyre over i pensionisternes rækker i 1981.

Hans arbejde i hæren og på Danfoss bragte ham vidt omkring i verden, ligesom hans medlemskab af internationale sammenslutninger vedrørende industriel forskning og ledelse. Han har gennem årene været udpeget som medlem af eller formand for flere udvalg, råd

etc. under undervisningsministeriet, boligministeriet og energiministeriet, som teknisk sagkyndig fra den private industri.

Han har virket som lærer og instruktør ved efteruddannelseskurser i Dansk Ingeniørforening, Dansk Arbejdsgiverforening m.fl. vedrørende produktudvikling og produktpolitik. Disse emner har han også behandlet gennem såvel indenlandsk som udenlandsk foredragsvirksomhed.

Han er medlem af Akademiet for de tekniske Videnskaber (ATV) og har modtaget fortjenstmedaljen for mangeårigt virke som kompagnichef i hjemmeværnet.

70 år

Onsdag den 2. marts fylder lederen af Frihedsmuseet i København gennem 16 år, lektor Jørgen H. Barfoed, Ved Fortunen 10A, 2800 Lyngby, 70 år.

I oktober 1943 dannede han sammen med andre en gruppe under Holger Danske og deltog i forskellige aktioner. Her blev han hængende som delingsfører og modtog våben til afsnittet i efteråret 1944.

Den 5. december 1944 blev han arresteret på grund af angivelse af en stikker. Det skete, mens han var instruktør af en gruppe, og den 11. januar 1944 gik turen til Nuengamme. Han blev først

Under besættelsen blev han arresteret af tyskerne som følge af modstandsarbejde og våbenbesiddelse, hvorefter han kom til Frøslev og videre til Neuengamme.

Ved sin overgang til pensionist-tilværelsen opgav han en række bestyrelsesposter med undtagelse af posten i KH's bestyrelse, hvor han især tager sig af Feriehjemmet på Kegnæs.

Han var formand for Kammeraternes Hjælpefond 1980-1986, hvorefter han efter eget ønske skiftede om til posten som næstformand.

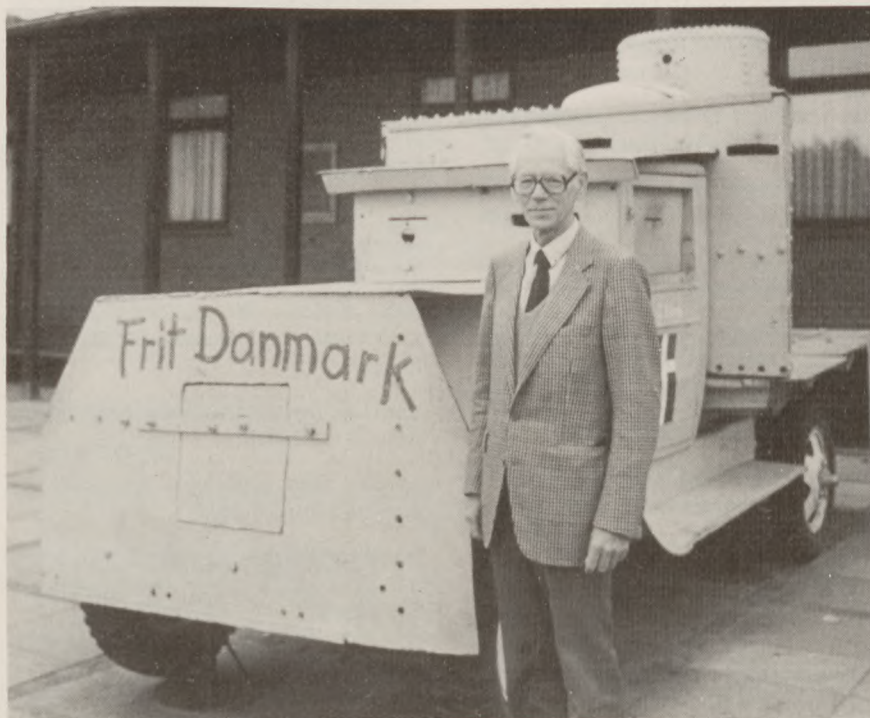
F-k

sendt til Dessauer Ufer, senere til Bulenhuser Damm. Han kom hjem til Danmark med De hvide Busser 20.-21. april. Fra Frøslev blev han sendt til Sverige, men de var tre, der steg af på Københavns Hovedbanegård, og han kom således til at opleve befrielsen i Danmark den 4. maj.

*

I efteråret 1945 blev han kompagnichef i Det frivillige Hjemmeværn og i 1949 kompagnichef i Det statslige Hjemmeværn, men flyttede i 1950 til Det maritime Hjemmeværn. Her virkede han indtil 1961.

I 1960 og 1961 ledede han en studie-

Jørgen H. Barfoed ved Frihedsmuseets vartegn

kreds i frihedskampens historie, blev derefter formand for Gestapofangerne Sjællandsafdeling og i 1963 formand for Landsforeningen Gestapofangerne. For denne forening arrangerede han for første gang foredrag i 65 skoler i Storkøbenhavn omkring den 29. august, i 1964 i 115 skoler, i 1965 i 100 skoler, i 1966 i 140, i 1967 i 115 og i 1968 og 1969 i 80 skoler.

På hans initiativ stiftedes i april 1967 Fangesammenslutningen, der siden har virket som fangeforeningernes samvirke.

I april 1968 fik han nedsat et udvalg, der efterhånden fik rejst Bernadottegårde i Roskilde og Hadsund.

På Frihedsmuseet i København har han fået udvidet og registreret samlingerne, og det var den helt store dag, da man kunne indvi den nye store afdeling »under jorden«, men da han på museet måtte gøre tre menneskers arbejde, måtte han melde pas og gik af den 1. april 1987.

Gennem årene arrangerede han regelmæssige foredrag over emner, der stod i relation til frihedskampen. De mange særudstillinger vil også huskes. Dertil kommer udgivelse eller redaktion af et stort antal skrifter, hvoraf »Helvede har mange navne« nok er den væsentligste bog. Den udkom i 1969.

- Hvis jeg må summere alt dette, udtaler Jørgen H. Barfod, - vil jeg som mine største glæder nævne: Stiftelsen af Fangesammenslutningen, lovændringen og festlighederne for kammeraterne i 1970.

F-k

75 år

Formanden for Landsforeningen Gestapofangerne, Axel Lauritzen, Lyngby, fylder 75 år den 13. april.

Han kom til Neuengamme den 29. november 1944 og fik fangenummeret 66.995.

Han startede som illegal med en placering som leder af en våbengruppe på Fyn, men den 11. oktober 1944 blev han arresteret allerede kl. 6 om morgenen. Turen gik så til Husmandsskolen i Odense, og derfra til arresten i Albaniagade den 16. november 1944 og herfra til Frøslev. Det blev til Neuengamme den 29. november og til udekommandoen Dalum-Meppen den 3. januar 1945. Hjemturen foregik med De hvide Busser.

Han har gennem en årrække deltaget

i næsten alle væsentlige sammenkomster og stævner, der er arrangeret af fangeforeninger, således i pilgrimsfærd til Versen-Meppen siden 1972. Han møder altid med en positiv indstilling og med et godt humør.

Han har gennem en del år ledet højtidelighederne i Mindelunden i Ryvangen juleaften, og hans forarbejde er meget systematisk og grundigt - og det er jo vejen til det vellykkede.

Han husker ofte at tage sit fotoapparat med på sin færd, og det har vort blad høstet megen gavn af.

Han blev i 1983 indvalgt i bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond. For nylig holdt han og hans kone guldbryllup i fly sammen med den nærmeste familie.

F-k

75 år

For besøgende i Mindelunden i Ryvangen betyder det meget, at der er en eller nogle, de kan henvende sig til for at blive orienterede eller rette eventuelle spørgsmål til.

Gennem Mindelundens første 32 år var manden Einer Lauridsen. Han tiltrådte allerede den 29. august 1945, altså på den dag, da den foreløbige mindelund blev indviet. De første år arbejdede han både som gartner og som opsyn. Den 2. februar fyldte han 75 år. Hans adresse er Nattergællevej 48,1., 2400 København NV.

Han kom altså til at opleve alle tre store mærkedage for Mindelunden, nemlig 29. august 1945, den 5. maj 1950, da den færdige mindelund blev indviet, samt den 4. maj 1977, da den udvidede mindelund blev indviet. Desuden højtideligheden, da de 31 fra tyske KZ-lejre blev begravet i rotunden.

Mange samtaler førte han med havearkitekt Axel Andersen, og med arkitekt, professor K. Gottlob.

Som påskønnelse for de mange års trofast arbejde i Mindelunden fik han den 8. august 1977 overrakt den kongelige belønningsmedalje. Tidligere havde han fået 5 kongelige ordener, tre ordener fra præsidenter samt 1 fra Sovjetunionen, 1 fra Jugoslavien og fra Finland Mannerheims Hvide Rose.

F-k

80 år

Thorkel Nielsen, Risskov.

Søndag den 21. februar fylder Thorkel Nielsen, Skejbygårdsvej 4, 8240 Risskov, 80 år.

Thorkel Nielsen er opvokset i Haderslev, hvor hans far var postmester. Uddannet som smed og maskinarbejder forsøgte han sig forskellige steder i landet og havde selvstændig virksomhed på Sjælland ved krigens begyndelse. Da tyskerne ville »plukke en høne« med ham, tog han til Vestjylland og senere til Aalborg, hvor det lykkedes at få job på flyvepladsen, og her gennemførte han sammen med nogle få medhjælpere krigens største, enkelte sabotage (citater fra Toldstrup). 40 fly, en kommandobunker, værksteder m.m. i en aktion. Med dristighed og tålmodighed blev sprængstof og øvrige remedier smuglet ind lidt ad gangen dag efter dag i madkasserne. Desværre endte det med arrestation og en særdeles ublid afhøring. Tilståelse ville medføre dødsdom, men der faldt ingen. I stedet blev det Neuengamme krigen ud, hvor han kom på maskinfabrikken Jastram.

Vi har i foreningerne meget at takke Thorkel for. Han var blandt initiativtagerne til oprettelse af Gestapofangerne i Århus og Erhvervshæmmede fra Frihedskampen i Århus, hvis første formand han var, og i alle årene har han været foreningerne en god støtte.

I dagens anledning skal derfor lyde en tak for godt kammeratskab og hjertelig til lykke.

P.M.

85 år

Søndag den 21. februar fylder Karl Heinz Neumann 85 år.

Bag denne nøgterne meddelelse gemmer sig en livsskæbne, der er spændende som den mest dramatiske roman.

Neumann er født og opvokset i Hannover. I en alder af 40 år kom han som soldat til Danmark og blev placeret på den tyske afdeling af lazarettet på Nylandsvej. Han forblev her til kapitulatio-
nen.

Han hadede nazisterne, og det var ham derfor en virkelig glæde at hjælpe de danske fanger. Alene det at tale med dem var forbudt, men han gik så vidt, at han besørgede breve, ja meddelelser ind og ud, så han blev bindeleddet mellem fangerne og fængslet.

At der ikke er tale om løs snak eller elskværdige ryter fortæller flere breve og erklæringer om. Det kan også nævnes, at Eugen Kofod Jensen i sin bog: 4 måneder i kælder celle, har et helt kapitel om Neumann. Han kalder det: Et sendebud.

Da kapitulationen kom, låsede han dørene op, så 14 danske fanger kom på fri fod med det samme.

Det er da også ganske naturligt, at man fra dansk side har sørget for at belønne ham ved at skaffe ham dansk statsborgerret.

Nu bor han på det københavnske plejehjem, Hasselbo, bolig 03, Bystævneparken 17, 2700 Brønshøj, og her er han glad for at være.

F-k

95 år

Mandag den 14. marts er en særlig dag ikke blot i Fredericia, men også i tidligere fangers kreds, for da fylder skoleinspektør Johannes A. Kleberg, de Mezasvej 5, Fredericia, 95 år.

Han er da vist dermed alderspræsident i fangernes kreds. Han har trodset 17 måneder hos Gestapo, langt den længste tid i Sachsenhausen.

Han er født i Nyborg. Faderen var militærmand, men sønnen havde større lyst til at gå lærervejen, og søgte da sin uddannelse på Odense seminarium, og så fulgte et helt livs indsats ved døveskolen som skoleinspektør, men hans hverdag blev pludselig afbrudt, for en dag greb de grønne ind i hans livsbane.

Han blev taget på sin kones 43 års fødselsdag den 30. november 1943 ved

Johannes Kleberg, da han blev taget i 1943.

15-tiden. Det ringede på hans dørklokke, og børnene lukkede op, og de kunne da fortælle, at der var 2 herrer, der ville tale med ham. Da nu hans hund dagen før havde bidt en høne, regnede han med, at det nok var hønenes ejer, der ville forlange erstatning, men det var stikkeren Brinkmann og en gestapomand, der stod udenfor.

De viste ham et udklip fra en avis, hvor han 14 dage før havde skrevet et lille indlæg om »De syngende græshopper«. De spurgte Kleberg, om han havde skrevet det, og da hans navn stod under artiklen, var det jo håbløst at benægte.

De undersøgte så hans kontor, vel sagtens i håb om at finde våben, men de fandt dog kun tomme patronhylstre. De tog dog et brev med, der var afsendt af broderen, der var politikommissær i Kolding.

Kleberg måtte så følge med til Kolding, og til hans kone sagde de, at han blot skulle i forhør i Kolding, men han kom nok hjem igen samme aften eller dagen efter, men det blev foreløbig til 3 uger i Kolding arrest.

Han havde huset nogle jøder, der var på flugt, havde haft våbenlager på loftet, og han havde klaget til den tyske kommandant over, at tyske soldater stjal æbler i hans have.

Den 19.-20. december blev han så sammen med ca. 50 andre deporteret til Sachsenhausen. Da han skulle registreres i lejren, spurgte man ham om politisk tilhørsforhold, men han fortalte dem så om »De syngende græshop-

per«. Han blev så rubriceret som »politisch verdächtig«. Senere fik han så at vide, at man havde tilføjet, at han var deporteret, fordi han ville modarbejde »den nye orden i Europa«.

Han finder, at den skønneste oplevelse i fangetiden var, da den bus, han var i, en skøn søndag morgen den 13. april 1945 kørte over grænsen ved Padborg. Han blev stærkt grebet over at se og opleve befolkningens spontane glæde over fangernes hjemkomst. En bagerdrenge rakte en hel kurv med rundstykker op i bussen, og en fiskehandler lod en hel kasse røgede ål følge efter. Det blev det første festmåltid på dansk grund.

Senere fulgte de herlige oplevelser, når busserne faktisk kørte fast i folkemængden på strækningen Fredericia-Nyborg. De mange mennesker ville byde fangerne et velkommen hjem. Højdepunktet for ham blev, da hans datter fandt ham. Det skete i Middelfart, og hun fik så lov til at køre med til Nyborg. Derefter skulle busserne med færge og tog til Sverige.

Nu bagefter fortryder han ikke, at han var med i modstandskampen, men han fortryder blot, at han ikke havde været endnu mere aktiv, når han skulle gennem 17 måneder i tysk koncentrationslejr.

Når han tænker tilbage på fangetiden, synes han, at det var en tid, han gerne havde været foruden, selv om tiden nok har haft betydning for hans senere virke.

Hans kristne tro spillede også i fangetiden en væsentlig rolle. Han siger således: - Hele mit ophold i lejren var en kæde af bønnehørelser, og når jeg tænker på, at jeg er sluppet uskadt fra de mange, hårde måneder i lejren, kan jeg kun takke og undres.

Det skulle glæde mig, om andre gennem denne beretning kan lære., at Gud kan gribe ind, også når det ser sortest ud.

F-k

Endnu mange naziforbrydere skal for retten Deriblandt såkaldte prominente

Sådan var overskrifterne på en artikel, som dpa (Deutsche Presseagentur) i Bonn udsendte ved årsskiftet.

Kilden til artiklen var statsadvokat Alfred Streim, lederen af centralkontoret i Ludwigsburg for opklaring af naziforbrydelser.

Undersøgelserne drejer sig om ca. 4.500 indbyggere i Forbundsrepublikken. Anklagerne lyder udelukkende på mord.

Den nye bølge af navne på anklagede stammer fra en navneliste på 30.000 fra UNO. De talrige kommandoområder og enheder indenfor nazipartiet, SS, Gestapo og Wehrmacht har allerede været til efterforskning i centralkontoret og skulle være færdigbehandlet. I denne omgang drejer det sig om misgerninger, begået af tyske gendarmere i Polen og Frankrig.

F-k.

Nazister stiller op

Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse stiller op ved kommunalvalget til november næste år i et forsøg på at blive valgt ind i Aalborg byråd.

Den ideologiske leder af bevægelsen, Povl Heinrich Riis-Knudsen, siger, at man også stiller op i København.

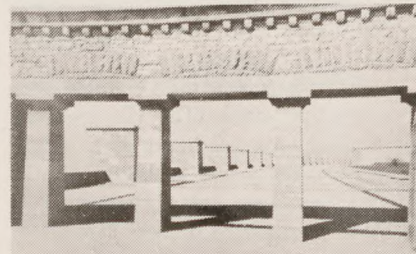
- Vi har flere mærkesager, og ud over at vi agter at gøre noget ved miljøet, skal det da ikke være nogen hemmelighed, at en af vore fornemste opgaver bliver at gøre Aalborg til en kommune, hvor flygtninge og andre gæstearbejdere ikke skal kunne føle sig velkomne, siger han.

Vil stoppe ny-nazister

EF-kommissionen skal tage stilling til, om partiet Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse skal gøres ulovligt.

Det er journalist Povl E.Nørager, Hjallerup, der via sin advokat, Hans Mogensen, har rettet henvendelse til EF-kommissionen, skriver Aalborg Stiftstidende.

- Jeg har svært ved at forstå, at politiske partier her i landet ikke allerede har taget skridt til at få partiet gjort ulovligt, siger Povl E.Nørager til avisen.

Udflugt til Bernadotttegården i Roskilde

Vi har sammen med Amalienborgklubben planer om at arrangere en udflugt bl.a. til Bernadotttegården i Roskilde, og det bliver formentlig i sidste halvdel af maj måned d.å.

Udflugten er tænkt som en tur i private biler med et afsluttende besøg i Bernadotttegården, hvor vi, efter at have fået lokaliteterne forevist, spiser sammen.

Nærmere herom i Pigtråd i april måned.

BESTYRELSEN

FORENINGERNE

NEUENGAMME FORENINGENS REKREATIONS- & HJÆLPEKASSE TIL FORDEL FOR FRIHEDSKAMPENS OFRE

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor

Frederiksberg Bredegade 13

2000 Frederiksberg

Midlerne fra salg af frimærke med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen — 4. maj 1985, uddeles til rekreations formål eller -hjælp i særlige trangstilfælde.

Beløb kan søges af danske statsborgere, der er — eller vil kunne anerkendes i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

En behagelig meddelelse

til brugerne af Kegnæs i 1987

Den 29. december 1987 har socialministeren godkendt Kammeraternes Hjælpefond i henhold til den nye bestemmelse i ligningslovens § 7z.

Godkendelsen betyder for det første, at Kammeraternes Hjælpefond fritages for pligten til at indberette til skatemyndighederne, hvilke personer man har tildelt ydelser. Altså for vores vedkommende først og fremmest, hvilke kammerater der har haft ophold i feriehjemmet på Kegnæs.

For det andet betyder godkendelsen, at de pågældende kammerater fritages for beskatning af den pengeverdi, som det gratis ophold svarer til.

Godkendelsen gælder foreløbig kun for skatteåret 1987, men vi har fortrøstning til, at det lykkes os at få godkendelsen forlænget, eventuelt gjort permanent.

Hans Andersen

Medlemsaften med damer

Tirsdag den 8. marts 1988 kalder Buchenwaldklubben igen til hyggeligt, kammeratligt samvær.

Vi mødes kl. 17 på Valby nye politistation, der er beliggende på Toftegårds Plads og med indgang direkte fra busterminalen.

Vi indleder aftenen med at få politistationen forevist af stationens ledelse, hvorefter vi kl. 18 i stationens store kantine går til bords og spiser et beskedent måltid, bestående af forloren skildpadde, og derefter får vi kaffe og småkager. Forinden er vi ved ankomsten budt velkommen med en velkomstdrink.

For dette fine arrangement er kuvertprisen sat så lavt som 60,- kr. pr. person. Vin, øl og sodavand kan købes til moderate priser.

Efter spisningen er der kammeratligt samvær, og såfremt der er medlemmer, der har optaget lysbilleder eller film fra

klubbens rejser, helst fra Frankrigsrejsen 1987, og som vil forevise disse under samværet, bedes de sætte sig i forbindelse med klubbens sekretær Georg Andersen, Kongshaven 42A, 2500 Valby, tlf. 01-17 47 88 og aftale nærmere herom.

Tilmelding er nødvendig, og den foregår på sædvanlig vis ved, at man inden 1. marts 1988 indsender beløbet for deltagelsen på giro 6 17 60 03, Buchenwaldklubben v/Ernst Steen, Vendersgade 6-4.th., 1363 København K.

Reserver dagen og mød op til denne kammeratlige aften. Tag din partner under armen og giv hende/ham nogle hyggelige timer i godt selskab! Er du ensom i hverdagen, bør du netop møde op, og vi lover dig, at du ikke skal komme til at føle dig ensom denne aften.

Vel mødt! BESTYRELSEN

Studierejse

Buchenwaldklubbens studierejse til Bruxelles, Luxembourg og Strasbourg i tiden fra 9. oktober til 14. oktober 1988, begge dage incl.

Søndag den 9. oktober

Kl. 7.30 Afrejse fra Sjælør station v/turistholdepladsen. (Busholdepladsen ved Hovedbanegården er nedlagt vedr. turistbusser). Vi kører derefter sydpå mod Rødby. Evt. optagelse undervejs langs ruten kan foregå. Vi tager færgen over til Puttgarten, og derfra kører vi sydpå. Frokosten spises lige syd for Hamborg, hvorefter turen går videre gennem Tyskland, og umiddelbart før grænsen til Belgien spiser vi middag.

Kl. 22.00 Ankomst til Bruxelles, hvor vi indkvarteres i hotel Sct. Cathrine, der ligger i byens hjerte, meget tæt på Grand Place.

Mandag den 10. oktober

Om formiddagen besøges EF-Kommissionens hovedkvarter Berlaymont. Her mødes vi med ledende danske embedsmænd og den danske EF-kommissær Henning Christophersen.

Efter frokost køres en lille byrundtur i Bruxelles, og vi passerer NATO's hovedkvarter, der ligger i udkanten af Bruxelles på vejen mod Luxembourg.

Vejen til Luxembourg går i udkanten af Ardennerne, hvor de barske Ardenerslag fandt sted i slutningen af 2. verdenskrig under ledelse af den amerikanske general Patton.

Kl. 18.00 Ankomst og indkvartering i hotel Novotel i Luxembourg, hvor vi spiser middag.

Tirsdag den 11. oktober

Formiddagen er til fri disposition, men der arrangeres et besøg på den amerikanske krigskirkegård i Hamm lige udenfor Luxembourg by, hvor bl.a. general Patton ligger begravet. Desuden køres til Chateau Kirchberg, hvor man passerer Den europæiske Investeringsbank, Europadomstolen og sekretariatet for Europa-Parlamentet.

Om eftermiddagen går turen videre sydpå til Strasbourg, hvor Europaparlamentet holder sine møder, og hvor vi indkvarteres i hotel National i byens centrum.

Middagen spises i hotellet, og derefter holder vi kammeratskabsaften, som kun vi kan.

Onsdag den 12. oktober

Om formiddagen besøges Europaparlamentet, hvor informationschef Mikael Bramsen giver en generel orientering om parlamentets arbejde. Derefter møder vi nogle af de danske parlamentarikere bl.a. Eva Gredal fra Socialdemokratiet og Claus Toksvig fra Det konservative Folkeparti. Senere på formiddagen får vi lejlighed til at overvære en debat i selve mødesalen.

Frokosten spiser vi på en af de hyggelige restauranter i det gamle Strasbourg »Le Petit France«.

Eftermiddagen og aftenen er fri til disposition, men middagen spises i hotellet.

Torsdag den 13. oktober

Om formiddagen kører vi ned igennem Alsace, gennem de små, hyggelige vinbyer, som netop er færdige med årets vinhøst - om alt går vel. Vi stopper i et par af byerne og smager på produkterne. Derefter kører vi til Dambach la Ville, hvor vi skal spise frokost i en gammel Alsace-restaurant.

Efter frokosten køres igen mod nord - helt til Alsfeld, hvor vi skal bo den sidste aften. Her bliver vi indkvarteret i to hoteller: hotel Klingelhøffer og hotel zur Erholung. Vi spiser middag samlet i et af disse hoteller.

Fredag den 14. oktober

Kl. 8 Afrejse fra hotellerne mod Danmark. Turen gennem Tyskland bliver lang, men vi holder rimeligt med pauser. Frokosten spises undervejs, og vi

sørger for at gøre turen mest muligt behagelig.

Vi tager med færgen Puttgarten-Rødby, og ankomsten til København - Sjælør station - forventes at blive ca. kl. 21.30.

*

Rejsen gennemføres i 2 moderne langtursbusser med flystole, køleskab, toilet, kaffemaskine, aircondition og video (hvis det ønskes). Der er rejseleder i begge busser. Deltagerne indkvarteres i dobbeltværelser. Enkeltværelser kan reserveres mod tillæg.

Vi har måttet opgive at lade den ene bus starte fra Jylland, idet kun ganske få jyder har reageret på en »foreløbig« tilmelding, og vi har, gennem alle de år, vi har arrangeret rejser, højst haft en tilmelding af jyder/fynboer på 20-25 personer. Da vi endvidere forventet at få tilmeldt deltagere fra Østdanmark på langt flere, end hvad en bus kan rumme, har vi valgt at starte begge busser fra København.

Prisen er for denne rejse 2.677,- pr. person indkvarteret i dobbeltværelser. Tillæg for enkeltværelse er 700,- kr.

Af valuta skal bruges belgiske franc, D-mark og franske franc.

Vi har søgt et tilskud til rejsen, og har også fået meddelt, at vi får et tilskud. Det gives dog kun til et begrænset antal rejsedeltagere, og i øjeblikket har man ikke kunnet oplyse dets størrelse, på grund af varierende valutaregler og andet, men det tilskud, vi får, vil blive fordelt blandt samtlige rejsedeltagere, og det vil blive udbetalt om morgenen ved afrejsen fra København.

Vedrørende sygesikringsbestemmelserne

1. januar 1987 er sket den ændring, at rejser, hvortil der ydes tilskud (man siger blot en krone) ikke afholdes 100% for egen regning, og derfor gælder bestemmelserne på det gule kort ikke fuldstændigt, med mindre man har en eller anden form for *rejsesygeforsikring*.

Vi vil derfor henstille til vore rejsedeltagere, at de undersøger, hvorvidt de i deres forsikringer også er dækket rejssemæssigt. Hvis man føler, at man ikke er det, bør man kontakte sit forsikrings-selskab og tegne en forsikring, der også gælder som rejsesygeforsikring, således at man er dækket ind, hvis sygdom skulle indtræffe under rejsen. Vi håber dog, at vi undgår nogen form for sygdom.

Tag det gule sygesikringskort med på rejsen.

Tilmelding sker ved, at man sætter sig i forbindelse med klubbens sekretær Georg Andersen, Kongshaven 42 A, 2500 Valby, tlf. 01-17-47-88, også selv om man har givet en foreløbig tilmelding. Man vil så modtage tilmeldingspapirer og giroindbetalingskort, og vi sætter sidste frist for tilmeldingen til 1. september 1988.

For de rejsedeltagere, der beslutter sig hurtigt, vil vi gerne også have penge for rejsen tilsendt, idet vi allerede pr. 1. juni skal indbetale a conto beløb, og vi vil jo også gerne tjene gode renter inden rejsen.

Husk gyldigt rejsepas. Det må ikke udløbe før efter hjemkomsten.

Med venlig hilsen
BESTYRELSEN/GA

DACHAU

Nytårsfest

Dachau Klubben afholdt den 15. januar nytårsfest på Bernadottegården i Roskilde. Der var et stort fremmøde af tidligere Dachau-fanger, gæster fra andre foreninger samt beboere på plejehjemmet. Bordene var flot pyntede, og maden var som sædvanlig meget lækker og indbydende.

Formanden, Poul Nielsen bød velkommen og rettede en særlig velkomst til kammerater, der var kommet langvejs fra, især fra Jylland. Derefter holdt tidligere Dachau-fange, provst Poul Riis, nytårstalen, som for en stor del handlede om bogen »Født skyldig«, d.v.s. de unge tyskere, født efter 2. verdenskrig, for den største del børn af tidligere nazister og bødler.

På et senere tidspunkt bad Bernadottegårdens nye forstander Christian Haxthausen om ordet og udtalte sin glæde over at måtte være sammen med os ved denne festlige lejlighed og påtalte, at foreningerne altid ville være velkomne på Bernadottegården. For os,

der var med fra Bernadottegårdens bestyrelse, var det en stor glæde at se, hvor godt den ny forstander og beboerne befandt sig i hinandens selskab.

Ved kaffebordet fortalte John Nielsen og Kaj Ibsen fra Kolding om Dachau Klubbens rejse til Ladelund-Frøsløv-Grindsted-Kolding i dagene 2.-5. maj 1988.

Robert - »den syngende Poul Bundgård« - underholdt senere med sangen »Bordets glæder« fra »Farinelli« og »De nære ting«, som vi alle kender.

Festudvalget havde ordentlig haft antennerne ude og »organiseret« en masse flotte gevinster til aftenens lotteri, så lodderne blev hurtigt revet væk. Det vakte især stor jubel, da 93-årige Martha vandt en »Fjeldræv« fra Sparekassen og med den på ryggen strunkt marcherede op for at hente gevinst nr. 2 - en kæmpestor rejsetaske, hvorefter forsamlingen sang »Hun er ikke som de andre, hun er noget for sig selv«.

I øvrigt blev det meget sent, før den kæmpebunke af pakker, som deltagerne hver især havde medbragt, var solgt. Foreningens bestyrelse er i hvert fald stor tak skyldig til den utrolig ihærdige og ekvilibristisk dansende auktionarius, Ernst Nielsen, og den atletiske »kondiløber« John Nielsen, som hev pengene

hjem til den ellers slatne kasse (som de sagde).

En festlig og fornøjelig aften i gode venners og kammeraters selskab, som Solveig Skjøtt siger tak for.

ERHVERVSHÆMMEDE

Aalborg Juleaften i Mindelunden

Juleaftens andagt i Mindelunden i Aalborg var som sædvanlig godt besøgt. FDFs Seniorblæsere var mødt med fane, og efter »Vor Gud han er så fast en borg« talte sognepræst ved Ansgars kirke Svend Erik Larsen.

Han understregede, at mindet om dem, der satte livet til i Danmarks frihedskamp, stadig vil leve. Deres navne fastholdes også i dag, fordi vort lands fremtid hviler på den indsats, som de ydede.

Efter at formanden for Hjemmeværnsforeningen Stabskompagniet, direktør Just Carl Pedersen, havde nedlagt en krans ved det store kors, blæste to trompetere »The Last Post«, og forsamlingen sang »Altid frejdig«.

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

*Vi gav hinanden det løfte,
at mindes og ære dem,
der døde for det, vi ville
og ikke kom med os hjem.*

GENERALFORSAMLINGEN:

Året bragte en medlemsfremgang

Foreningens generalforsamling afholdtes torsdag den 29. oktober i Centret på Østerbro. Der var mødt alt, hvad lokalerne kunne rumme.

Til mødets dirigent valgtes Gunnar Jensen.

Formanden A.J.Jørgensen (Åbo) indledte sin beretning med at mindes de 14 kammerater, der i årets løb var afgået ved døden.

Af beretningen fremgik det, at foreningen i årets løb havde haft en mindre medlemsfremgang. Af aktiviteter havde den 5. maj haft Frode Jakobsen som taler ved en velbesøgt mindehøjtidelighed i 5. Maj-Parken. Han omtalte i denne forbindelse, at foreningen havde ydet et væsentligt bidrag tils kabelsen af denne mindepark.

Arbejdet i foreningen er gået stille og roligt, og i den anledning rettede han en tak til kontoret for det udførte arbejde, ikke mindst med udgivelsen af bladet Kontakt. Han takkede endvidere kassereren Elly Mathiasen for hendes mangeårige arbejde som kasserer for foreningen, og han forstod godt, at hun nu gerne ville afløses. Om arbejdet i udvalgene henviste han til disse udvalgs beretninger.

Efter nogle bemærkninger fra Olaf Redder om Frihedsfondens fremtid, blev det oplyst, at fondens virke i alt fald var blevet sikret tre år frem.

Tage Christensen udtalte sin glæde over, at »Shanghaifolkene« nu endelig var blevet anerkendt som erstatningsberettigede.

Formandens beretning godkendtes.

Derefter blev ordet givet til Børge Jensen for aflæggelse af socialudvalgets beretning.

Regnskabet blev derefter forelagt af Elly Mathiasen. Det balancerer med kr.98.084,65. Der var et underskud på kr.2.920,27, hvilket skyldtes stigende kontorholdsudgifter.

Regnskabet godkendtes.

Bestyrelsen havde et forslag om konjunkturførhøjelse fra 50 kr. årlig til 75

kr. for enlige og 125 kr. årlig for ægtefæller. Dette forslag blev vedtaget.

Man gik derefter over til valg af bestyrelse. 5 medlemmer af bestyrelsen var på valg. Ved den skriftlige afstemning valgtes derefter følgende medlemmer: Børge Jensen 39 stemmer, Erik Gerlach 38 st., Torben Ømark 34 st., Elly Mathiasen 29 st., Aage Nielsen 19 st. Til suppleanter valgtes Leo Johansen og Tage Christensen. Til revisor genvalgtes Villy Andersen.

Forretningsudvalget består af A.J. Jørgensen (Åbo), Torben Ømark, Oluf Redder og Aage Nielsen.

Ømark

Det sociale udvalg

I sin beretning fra det sociale udvalg sagde Børge Jensen bl.a.:

- Jeg vil gerne benytte lejligheden til at svare på et spørgsmål, som jeg mange gange bliver stillet over for af nogle, som mener, at indsatsen i modstandskampen skulle være med til at bestemme størrelsen af en eventuel erstatning. Her er noget, som absolut ikke må misforstås. Der gives ikke erstatning for selve den indsats, man har gjort i modstandskampen uanset arten af denne. Loven stiller sine krav, for at man kan godkendes som erstatningsberettiget.

Der er flere ting - ophold i KZ-lejr - sejladis i allieret tjeneste - langtidssillegale og andre ting. Når disse betingelser er opfyldt, og man er retslig anerkendt, så overgår sagen til at være et rent lægeligt spørgsmål hvad angår erstatningens størrelse. I visse tilfælde tages der også sociale hensyn. Når og hvis man efter diverse lægeundersøgelser er tilkendt erstatning, kan en sådan afgørelse altid på et senere tidspunkt, hvis helbredstilstanden forværrer, tages op til fornyet overvejelse.

Er man tilkendt en erstatning på 50% eller mere i henhold til lovens § 1a, så er man også berettiget til en hædersgave. Man kan møde folk, som straks efter at være begyndt på et stykke modstandsarbejde er blevet taget af Gestapo og derefter tortureret til invaliditet. Andre er sluppet fri og har haft lejlighed til at udføre et stykke modstandsarbejde gennem meget lang tid. For dem kan der måske opstå psykiske problemer på et senere tidspunkt.

Derfor vil vi altid opfordre folk, som mener at opfylde erstatningslovens krav, til at melde sig og blive registreret.

Flere gange har vi været udsat for, at det er enken, der kommer og vil søge erstatning grundet mandens modstandsarbejde, det er i og for sig i orden, men det kan ofte være meget svært at skaffe beviser på den afdødes aktiviteter under besættelsen.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Landsstævne

Randers afdeling arrangerer landsstævne i Frøslevlejren lørdag/søndag den 7.-8. maj 1988.

Lørdag den 7. maj:

Kl. 12-14 Indkvartering

Kl. 15 Eftermiddagskaffe

Kl. 16-17.30 Museumsbesøg og kammeratligt samvær

Kl. 18 Middag

I løbet af aftenen vil der blive forevist film, og vi håber på et muligt foredrag.

Søndag den 8. maj:

Kl. 7.30 Morgenkaffe

Kl. 8.45 Flaghejsning

Kl. 9.00 Bustur til Sydslesvig. Her aflægger vi besøg hos den danske præst Flemming Møller, som vil være vært ved en kop kaffe og fortælle om Sydslesvig. Vi vil også besøge Husum med det nye mindesmærke. **Husk pas.** Pris ca. 40,- kr. Der skulle også blive mulighed for at handle.

Kl. 13.30 Frokost

Herefter slutter samværet.

*

Arrangementet, som omfatter eftermiddagskaffe og middag lørdag, overnatning til søndag - morgenmad og frokost, koster kr. 450,00 pr. person uanset værelsesform. Der vil blive mulighed for ikke-overnattende gæster at deltage i diverse måltider, ligesom mulighed for ankomst allerede fredag. Altsammen til

priser, der vil fremkomme i et senere program, der sendes til alle medlemmer under Landsforeningen.

Vi håber, at rigtig mange, både medlemmer, familie, venner og alle interesserede vil slutte op om dette landsstævne, da vi mener, at Frøslevlejren er den rette ramme om et sådant stævne.

A conto indbetaling kr. 200,00 til Randers afdelingens kasserer: Karin Larsen, Sjøllandsgade 11, 8900 Randers, giro nr. 6 63 89 61, senest den 15. marts 1988.

Repræsentantskabsmødet sprængte de fysiske rammer

Landsforeningen Gestapofangerne havde i slutningen af oktober 1987 igen henlagt repræsentantskabsmødet til den hyggelige Molsgården i Vistoft. Man samledes i løbet af lørdag formiddag, og ved frokosten kunne landsstyrelsen byde næsten 50 deltagere velkommen.

Det store deltagerantal havde medført, at arrangørerne ikke kunne nøjes med Molsgårdens værelseskapacitet, men måtte udvise fantasi og opfindsomhed for at få alle godt indkvarteret.

Repræsentantskabsmødet ønskede Frihedsfondens bevarelse

Lørdag eftermiddag samledes man til repræsentantskabsmødet, som landsformand Axel Lauritzen (Lyngby) åbnede med at mindes det store tab, landsforeningen havde lidt ved kontorchef Frode Tofts død i december 1986. Årets døde blev mindet ved et minuts stilhed.

Til dirigent valgtes Else Drejer (Hørsholm). Derefter oplæstes protokollen for mødet i 1986 og blev godkendt.

Axel Lauritzen indledte derefter beretningen med at sige tak til Randers- og Århus-afdelingerne for det praktiske arrangement og fortsatte med at oplyse, at det forløbne år er kendtetegnet ved, at det går godt i alle afdelinger, og det betyder ualmindelig meget, at der er et godt samarbejde, som man også vil satse på fremover.

Derefter omtaltes stævnet den 8. og 9. maj 1987 på Hotel Danland i Fåborg, arrangeret af Sjællandsafdelingen. Deltagerne havde bl.a. besøgt Landet kirke og grave, hvor der lå nedskudte englændere fra krigen, og der blev holdt en smuk højtidelighed og nedlagt krans. Endvidere havde man havde lejlighed til at se Elvira Madigans og Grev Sparres grav. Også stævnet den 15. og 16. august 1987 arrangeret af Frøslevlejrens Venner blev omtalt. Mange gestapofanger deltager traditionen tro i disse stævner, som altid har et særdeles vellykket forløb.

Forslaget om Frihedsfondens nedlæggelse var et problem, der havde optaget landsstyrelsen kraftigt og havde resulteret i en henvendelse til Frihedsfondens bestyrelse med anbefaling af, at fonden fortsatte arbejdet. Else Drejer supplerede med de seneste oplysninger om Frihedsfondens.

Landsforeningens internationale arbejde varetages fortsat af Sjællandsafdelingen, som også i foreningsåret 1986-87 havde arrangeret en udenlandsrejse, denne gang til London. Turen havde et vellykket forløb, uagtet en storm netop raserede over England i de dage, man var der.

Formanden afsluttede sin beretning med en tak til landsstyrelsen for godt samarbejde og til afdelingerne for den store aktivitet.

Beretningen blev enstemmigt godkendt.

Landskasserer Else Bentzen, Randers, forelagde regnskabet, der viste en

balance på ca. 17.000 kr. med et underskud, der ikke bekymrede hverken kasserer eller repræsentantskabet, da det var på 31,98 kr. Også regnskab og status blev enstemmigt godkendt.

Axel Lauritzen genvalgtes til formand, og Else Bentzen og Mogens Petersen genvalgtes til landsstyrelsen. Alle med akklamation. Også revisorerne Elisabeth Thorsen og Per Madsen blev genvalgt med Erik Mønsted som suppleant.

Næste landsstævne holdes i Frøslevlejren den 7. og 8. maj 1988.

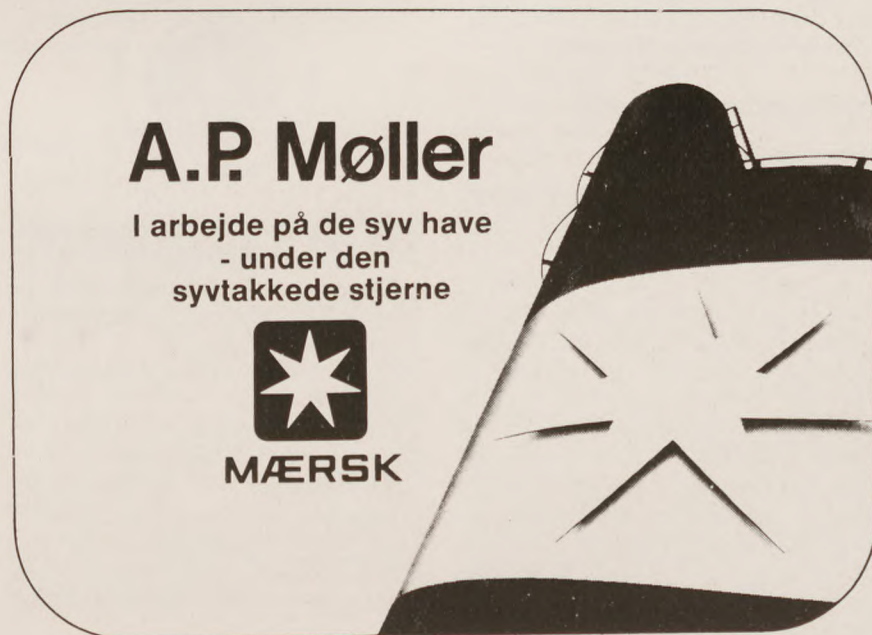
Afdelingerne redegjorde herefter for de mange arrangementer samt samarbejdet med såvel Bernadottegården i Hadsund som Bernadottegården i Roskilde, ligesom Axel Lauritzen redegjorde for mindehøjtideligheden i Ryvangen juleaften.

Formanden kunne derefter afslutte med at rette en tak til alle sider, og de mange fremmødte nød herefter en fremragende middag med efterfølgende hyggeligt samvær.

Efter morgenkaffen søndag holdt landsstyrelsen møde og konstituerede sig, sædvanen tro, med Mogens Pedersen, Vordingborg, som næstformand og Else Bentzen som landskasserer. Else Drejer valgtes til fortsat at repræsentere Landsforeningen Gestapofangerne i sammenslutningens bestyrelse.

Efter et vellykket frokostbord kunne de fremmødte sige tak for en hyggelig weekend og på gensyn i Frøslevlejren i 1988.

E.D.

A.P. Møller
I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

Randers Julebustur til Aalborg

Søndag den 6. december arrangerede Randers afdelingen en julebustur til Aalborg - Vester Mariendal skole.

Her startede vi med en meget interessant rundvisning i et handicapcenter indrettet på skolen.

Herefter nød vi en dejlig julefrokost ved smukt pyntede borde i et lokale på skolen.

Ved det efterfølgende kaffebord underholdt overlærer Hans Kjærgård med morsomme anekdoter og en julefortælling. Så var der luciaoptog med 40 småpiger og et par drenge samt en lærer, der spillede til nogle julesalmer. Det var meget smukt og rørende.

En meget festlig opvisning fulgte af 8 dansere i rød/hvide dragter, som dansede squaredance.

Så sluttede vi af med et kinesisk lotteri med mange og gode gevinster. Der blev også tid til at synge nogle af vore dejlige julesalmer.

Kl. 20.00 var der afgang efter en yderst vellykket og hyggelig dag, godt tilrettelagt af Esther og Chr. Borris.

Søndag den 20. december havde Randers afdelingen kransenedlægning på Nordre kirkegård, hvor Else Bentzen læste en julehilsen fra formanden, Albert Rasmussen, som var forhindret i at deltage. Vi sluttede med »Altid frejdig«.

Derefter samledes de fremmødte hos Else Bentzen til kaffe med boller, kringler, æblekage og småkager.

Randers afdelingen afholder generalforsamling engang i marts. Derom nærmere til medlemmerne senere.

Sjællandsafdelingen Efterårsfest

Sjællandsafdelingen afholdt torsdag den 26. november efterårsfest i Mitchellsgade 19.

Vi mødtes kl. 18.30, og efter at vi havde hilst på hinanden, gik vi straks til de smukke, veldækkede borde. Her bød formanden velkommen og udtrykte ønsket om en rigtig god aften, og hans ønske gik bestemt i opfyldelse, for alle havde medbragt det gode humør, der ikke blev ringere, da »spillemanden fra Nysted« begyndte på »taffelmusikken« til den dejlige and, efterfulgt af æblekage og kaffe med småkager. 65 af foreningens medlemmer var mødt op for at hygge sig med gode kammerater.

Efter kaffen blev der danset til midnat, kun afbrudt af amerikansk lotteri over gevinster, deltagerne selv havde medbragt.

*

Nytårsfesten den 13. februar er under planlægning og vil blive meddelt medlemmerne først i det nye år.

Find.

ÅRHUS:

Spændende beretning om sabotøren i arbejde

Foreningens julearrangement blev igen i år en oplevelse for deltagerne. Som sædvanlig blev der lagt krans

Desuden havde bestyrelsen inviteret læge Vagn Olesen til at komme og fortælle om egne oplevelser som modstandsmand i Århus. Vagn Olesen var en glimrende fortæller med megen lune. Ikke mindst for de yngre tilhørere var beretningen spændende og gav dem et indtryk af det nervepres, der fulgte med at leve under jorden og samtidig planlægge og udføre den ene sabotagehandling efter den anden. En arrestation ville have været katastrofal med det synderegister.

Vi sluttede en eftermiddags hyggelig samvær med at synge »Dejlig er jorden«.

P.M.

10 års jubilæum

Foreningen af Gestapofangerne fra Besættelsen afholder »Smidstruphytten«s 10 års jubilæum.

Sted: Orchidé Terrassen, Rødovre Centrum 110, Rødovre.

Dato: Fredag den 8. april kl. 17.30.

Der serveres: 1 velkomstdrink
Hvidvinsdampet helleflynderfilet
m.laksefars, safranris og hollandaise
Ovnbraiseret sødmælkskalvelår med
grøntsagsragout, kartoffelpandekage,
mixet salat med mild flødeseppesauce

1/2 ananas med frisk frugtsalat og cognaccream

Hvidvin, rødvin ad libitum under middagen

1 glas hedvin til desserten

Kaffe med 1 glas cognac/likør

Levende musik under middagen og til dansen

Pris: Alt dette for den faktastiske pris kr. 295,- pr. person.

Husker du foreningens særdeles vellykkede 40 års jubilæum i samme smukke omgivelser med den dejlige mad og perfekte betjening - og ikke mindst den gode stemning? - så griber du omgående telefonen og

tilmelder dig til: Solveig Skjøtt 02-485674 senest den 15. marts!

Tilmeldingen er bindende.

Vi forventer, at alle brugerne af vort dejlige feriehus gennem de 10 år, også vil deltage og vil være med til at fejre »Smidstruphytten«.

Generalforsamling

Mandag den 23. november 1987 afholdt foreningen sin ordinære generalforsamling for de mange medlemmer, der var mødt op. Dagsorden var ifølge lovene.

Formanden Solveig Skjøtt åbnede mødet med at byde forsamlingen og særlig de mange nye kammerater velkommen. Dernæst mindedes man de kammerater, der var bortgået i årets løb.

Til dirigent valgtes Jacob Jensen.

Sekretær Poul Brandt oplæste derefter protokollen, som blev enstemmig godkendt.

Dernæst aflagde formanden beretningen, hvor hun sammen med forsam-

Aabenraa Rederi A/S

Finlands Konsulat

P. F. CLEEMANN
SKIBSMÆGLERFORRETNING
AABENRAA
telgr. »Cleemann«
tlf. (04) 622182 - telex 52111

lingen kunne glæde sig over, at verdenssituationen havde vendt sig til det bedre, idet de to stormagter nu var kommet til besindelse og ville nedtrappe oprustningen samt skrotte en del af de farlige atomvåben. Hun udtrykte håbet om, at de øvrige lande, der førte krig, ville lære heraf og slutte fred.

Formanden omtalte foreningens to vellykkede arrangementer, festen i Admiral Geddes Gård og det meget vellykkede weekendstævne i Tisvilde med besøget i Smidstruphytten, og var især glad for deltagelsen fra Jylland og fra det svenske Bernadottekorps.

Solveig Skjøtt havde nedlagt blomster ved Flammens mindesten under stævnet. Foreningen nedlagde ligeledes en krans den 4. maj ved monumentet for den ukendt KZ-fange ved Helligåndskirken og deltog i mindehøjtideligheden i Ryvangen den 4. maj.

Angående det røre, der havde været angående Frihedsfondens eventuelle lukning, havde formanden på foreningens vegne sendt en protestskrivelse til fondsbestyrelsen. Der havde været afholdt et stort møde med deltagelse af tidligere modstandsfolk, fanger og nogle enker. To repræsentanter fra Folketinget deltog ligeledes. Kunne oplyse, at Frihedsfonden nu havde fået bevilliget endnu tre år.

Smidstruphytten havde været fuldt belagt hele året. Foreningen havde fået 9 nye fangekammerater som medlemmer.

Omtalte et arrangement i Folketinget den 25. januar 1988 og Smidstruphyttens 10 års jubilæum den 1. april 1988, som skal fejres på behørig vis.

Formanden sluttede beretningen med at takke bestyrelsen for godt samarbejde og for mange dejlige breve i årets løb.

Beretningen blev enstemmigt godkendt med akklamation.

Kassereren, Sallé Fischermann, oplæste regnskabet, som viste en fin kassebeholdning til trods for, at foreningen havde givet pæne tilskud til arrangementerne.

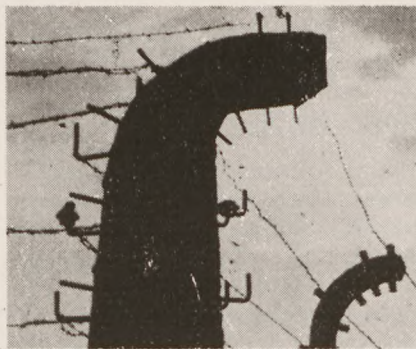
Kassereren i Smidstruphyttens rekreative fond oplæste regnskabet for det forløbne år. Dette var også meget fint, beboerne af huset havde givet pæne bidrag.

Regnskaberne blev ligeledes godkendt med akklamation.

Alle valg var genvalg.

Aftenen sluttede over en bid brød med diverse i kammeratligt samvær.

NEUENGAMME

Nytårsfest

Neuengammeferien holdt den 22. jan. nytårsfest. Der var fuldt hus i Nyropsgade. Formanden bød velkommen og overlod i øvrigt resten af aftenen til festudvalget.

Efter spisningen holdt kontorchef Anna-Lise Clausen aftenens festtale. Det var en smuk og opmuntrende tale, der gav tilhørerne tiltro til fremtiden.

Derefter var der kaffebord med diverse og det nok så bekendte amerikanske lotteri, hvortil gæsterne havde skænket en masse fine gevinster.

Damgård, medlem af bestyrelsen, læste et af sine digte, der som altid ramte plet.

Som et nyt indslag, var der denne gang levende musik. Festudvalget bør have ros herfor. De gl. over 40 måtte ud på gulvet, og den succes vil sikker blive gentaget.

Som afslutning sang man »Sku' gammel venskab rejn forgå!«

VMJ

Ravensbrück

Belgisk mindestue indviet

Under overværelse af studenter fra den grafiske fagskole i Amsterdam og tidligere fanger fra Belgien indviedes Belgiens mindestue den 3. november. Der er nu indrettet mindestuer for fanger fra 8 lande. Her fortæller hvert land om sin form for modstandskamp mod nazismen.

I kampen i Belgien omkom 8.500. Til KZ-lejre og arbejdslejre deporteredes 80.000, deraf 916 kvinder.

F-k.

den 16de

Modstandsbevægelsen i Frankrig

Gruppen havde den 14. december 1987 besøg af Frankrigs ambassadør i Danmark M. Leon Bouvier. Han gav på engelsk en levende beretning om, hvordan modstandsbevægelsen var vokset frem i Frankrig og havde ført landet frem til friheden efter den tyske erobring. Leon Bouvier tilhørte de Gaulles stab, og med udgangsposition i London deltog han i mange flytoger.

Den 22. februar får man besøg af Svend Auken, senere af Uffe Ellemann Jensen og af redaktør Mogens Kofod-Hansen.

MINDEORD

Viggo Aidt

Kort før jul døde fhv. skoleinspektør Viggo Aidt, 86 år gammel. Mange gamle fanger vil sikkert huske Aidt fra Hørsørd og Frøslev. I Frøslev boede han i barak 13 på Dovrestuen - opkaldt efter »Dovregubben«, som regerede der.

Han blev taget Valdemarsdag 1944 og ført til Staldgården i Kolding (Gestapos hovedkvarter i Sydjylland). Han havde ellers den aftale med sin kone, at hvis et vindue i gavlen stod åbent, var der fare på færde, men det var ikke muligt for Benedicta, hans kone, at få dette vindue åbnet, da Gestapo allerede var i huset. Han gik altså lige i løvens hule.

Viggo Aidt blev taget som Dansk Samlingsmand, ligesom en stor part af ledende D.S.folk blev det på dette tidspunkt, men Gestapo blev aldrig klar over, hvor meget V.A. var involveret i det illegale arbejde, bl.a. var det ham, der skaffede en faldskærmsmand til Fredericia.

Viggo Aidt var et meget levende menneske. Det var altid berigende og lystigt at være sammen med ham. Han var også aktiv og inspirerende i byns kulturelle liv, bl.a. tog han i 1940 initiati-

Viggo Aidt var som regel i godt humør.

vet til oprettelsen af Fredericia Foredragskreds, og han havde nok ikke drømt om, at dette skulle blive en succes, der slog alt andet. Der var et vældigt behov for at høre noget af kendte danske kvinder og mænd under besættelsen - ja, man måtte standse tilgangen ved 1000 medlemmer, da der ikke i byen fandtes lokaler til flere.

Et lille udpluk af programmerne siger noget om spændvidden i denne forening. Der var historikeren Vilh. la Cour, som var en nær ven af familien Aidt. Han var en af de første, som tyskerne forsøgte at stoppe munden på bl.a. ved at arrestere ham. Der var Thorkild Kristensen, dengang lektor i Århus, og der var kunstnere som Ellen Malberg, der citerede dansk poesi og prosa, og der var Poul Reumert, der fremførte Kaj Munks drama »En idealist«, og sidst men ikke mindst Kaj Munk selv, der læste op af sin bog »Niels Ebbesen«, som blev forbudt og solgt illegalt.

Viggo Aidt virkede ved Fredericia skolevæsen i 40 år, de sidste 16 år som skoleinspektør ved en af byens største skoler.

I årene 1945-47 repræsenterede han partiet Dansk Samling i Folketinget. Hans energiske og lyse væsen gjorde ham afholdt af mange, også blandt beboerne på Hanneruphus, et plejehjem,

som var bygget af lærere, og hvor han fik en god pleje til sin død.

Vi er mange gamle medkæmpere, som vil mindes Aidt som en god og trofast ven.

*Frands W. Nielsen
Fredericia*

Erik Gajhede

Den 10. december 1987 modtog Gestapo-Fangernes Sjællandsafdeling det sørgelige budskab, at foreningens mangeårige kasserer Erik Gajhede var død. Han blev 66 år.

Erik Gajhede blev ansat ved politiet i 1942. På grund af hans ekspertise i regnskab blev han forflyttet til en administrativ afdeling. Her blev han den 19. september 1944 anholdt af Gestapo. Han blev sammen med henvend 2000 politifolk sejlet til Lybeck, herfra med tog til Neuengamme. Senere blev han overflyttet til Buchenwald KZ-lejr. Her blev han alvorligt syg, og han var opgivet, men på hans fødselsdag den 14. december indtraf der en bedring.

Efter befrielsen fortsatte han i politiet, men han fik ikke brug for sine rige evner for regnskab, og i 1947 modtog han en stilling i firmaet Superfos som bogholder. Her var Gajhede ansat i 38 år, indtil han i 1985 fratrådte denne stilling som kontorchef.

Erik Gajhede havde mange tillidshverv med sine rige evner for regnskab. Han var medlem af provstiuudvalget på Amager. Han var kasserer for menigheden og menighedens plejehjem.

Erik Gajhede var i flere år kasserer for Sjællandsafdelingen, et hverv, som han bestred med stor dygtighed og ekspertise.

Vi har mistet en god ven og en god kammerat, som vil blive savnet.

Jers Thomsen, fmd.

Knud Christensen

En kendt jysk modstandsmand, og af dem, der kun har venner og huskes med glæde i alle kredse, Knud Christensen, Oust Møllegaard ved Randers, er, efter længere tids svær sygdom, død, 71 år.

Knud Christensen er en af de sidste fra Hvidsten-Spentrup-gruppen. Tilbage er af enkerne Marie Andersen, Bernadottegården, Hadsund, Rigmor Kjær, Hvidsten, og Augusta Iversen, Randers. Af mændene vel bare brødrene Anders og Jens Stenz, Kondrup og København.

Knud Christensen arvede efter sin far firmaet Vejle Støbegods, St. Voldgade, Randers. Her på lofterne og over gården opbevarede man en tid mange våben, modtaget ved de nedkastninger, som skete ved Allestrupgård ved Hald mellem Randers og Mariager, nedkastninger som Hvidsten-Spentrup-gruppen tog sig af med dygtighed. Knud Christensen var først og fremmest den, som fik våbnene kørt bort. Især til St. Voldgade, inden tingene igen spredtes til mange sider ud over landet.

I januar 1944 ringede klokkerne første gang for hans øren. En chauffør fra Viborgegnen havde snakket over sig, og Gestapo havde antennerne ude også i dette tilfælde. Men ved et forhør hos Gestapo i det jyske hovedkvarter på Århus Universitet fik Knud Christensen dog snakket sig væk fra det hele. Men bare to måneder efter, i marts 1944, gik det galt for hele gruppen, da en tilfange-taget faldskærmsmand, der havde haft sin alt for rigelige gang på Hvidsten Kro, snakkede løs. Mens otte blev dødsdømt og henrettet, slap Anders Venning, Barner Andersen, Jens Stenz, Tulle og Gerda Fiil og Knud Christensen

Knud Christensen.

med kortere eller længere tugthusstrafte i Tyskland. Bl.a. sad Knud Christensen i Dreibergen tugthus i Mecklenburg. Han bevarede optimismen, men pådrog sig tb. Hjemme styrede hans kone, Helene Christensen, som i første omgang, i januar, fik nogle tons våben og sprængstof bragt bort i tide, det hele. Mens han sad i tysk tugthus, fødtes hans første datter. Senere fik parret endnu to døtre.

Da Knud Christensen efterhånden genvandt helbredet, udvidedes firmaet. I 1973 afstod han det og blev byens kgl. vejer og måler. Frem til 1983. I fritiden var han bl.a. jæger og naturdyrker. For et års tid siden mistede han hustruen. Og selv ramtes han på ny af sygdom. Da han så, hvor det bar hen, tog han til Indien en tur for at besøge den af dødrene, som nu bor der.

Knud Christensen var en god ven, som huskes af alle, der lærte ham at kende.

Johs. Rasmussen

Simon Ramsløv

En kendt modstandsmand fra Nordvestjylland, Simon Ramsløv, er i december afgået ved døden, 77 år.

Han var under krigen meget aktiv modstandsmand og medlem af Vindinggruppen (mellem Struer og Holstebro).

Han talte ikke meget om den tid, men var meget aktiv ved våbenmodtagelser under hele besættelsen.

Foråret 1945 kom gruppen i ildkamp med en stor tysk patrulje. Ramsløv slap med et skud gennem det ene bukseben, men fire af gruppens medlemmer blev arresteret af værnemagten og overgivet til Gestapo.

VMJ

Tage Taaning

Redaktør Tage Taaning blev 90 år. Han var tilknyttet Det Berlingske Hus i en årrække. I 1930 startede han på Berlingske Tidende, efter at han oprindeligt var uddannet som lærer. Han arbejdede som politisk medarbejder ved både morgen- og aftenavisen.

Fra 1943 til 1958 var han redaktør af Det Berlingske Hus' ugeblad Landet, og året efter var han tilbage på Berlingske Tidende, hvor han skrev indtil for tre år siden.

Under besættelsen var Tage Taaning medudgiver og redaktør af det illegale Danske Tidende.

Chr. Brix-Pedersen

Redaktør Chr. Brix-Pedersen, Århus, blev 87 år. Som ung var han journalist rundt i landet, men kom for godt 50 år siden til Aarhus Stiftstidende, hvor resten af hans dage faldt. En dygtig og respekteret medarbejder på mange felter. Også et par digtsamlinger blev det til i tidens løb.

Set med nutidsøjne var han særpræget ved, som en af de sidste, at skrive alle sine artikler med fyldepen. Skrivemaskine, endsige da for nu de sidste 5-10 år, skærm, blev det aldrig til.

Under besættelsen redigerede, trykte og distribuerede han en Århus-udgave af det illegale blad »Budstikken«, som vist ialt udkom i en snes udgaver rundt i landet. I Århus bl.a. sammen med Frit Danmarks Nyhedstjeneste.

Johs.Rasmussen

Hans Edvard Teglers

Journalisten, forfatteren og modstandsmanden Hans Edvard Teglers blev 62 år.

Hans Edvard Teglers blev født i Esbjerg den 5. maj 1925. Som kun 17-årig blev han medlem af sabotageorganisationen BOPA. Han blev arresteret i sommeren 1943, men flygtede i oktober samme år. I marts 1944 blev han afdelingsleder af modstandsgruppen Holger Danske, blev senere samme år kompagnichef og var organisationens næstkommanderende indtil befrielsen på sin 20 års fødselsdag.

I 1946 blev han student og kom på skolen for modstandsbevægelsens befalingsmænd. Blev sekondløjtnant og i 1947 journalist ved Berlingske Aftenavis. Han var Berlingske Tidendes korrespondent i London i 1948-49, militærmedarbejder ved Berlingske Aftenavis 1946-56, udenrigsredaktør ved Berlingske Tidende 1956-58, redaktionschef ved Information 1959-60 og adm. chef-redaktør 1960-66. Redaktør af Industrirådets tidsskrift Dansk Industri 1975.

Hans Edvard Teglers skrev bl. »Kæmp for alt hvad du har kært« (1945), »Sandslotte« (roman, 1949), »Sabotage - Amatørernes oprør« (beretninger, 1961), »Hvad venter vi på« (essays, 1966), »Det anonyme Danmark«, (interviews 1971), og en lang række andre ting.

Hans Henrik Koch

Departementschef Hans Henrik Koch, København, blev 82 år.

I 1942 udnævntes Koch til departementschef i socialministeriet, og i denne egenskab kom han foruden sin almindelige deltagelse i departementschefstyret til at tage ledende del i det store arbejde, der fra efteråret 1943 udførtes for at bringe hjælp til de danske, der blev deporterede til de tyske koncentrationslejre.

Hovedopgaven blev i samarbejde med en række andre ministerier, mange danske institutioner som f.eks. Røde Kors og adskillige private komiteer m.m., arbejdet med at få pakkeforsendelser til lejrene igennem, et arbejde der under tysk obstruktion og store forsynings- og transportvanskeligheder blev uhyre omfattende. I naturlig forlængelse heraf blev det socialministeriet under Kochs ledelse, der fra december 1944 stod i spidsen for organiseringen af hjemtransporterne fra de tyske koncentrationslejre, også her som samordnende organ for en lang række institutioner og initiativer.

Begge de nævnte funktioner var på overfladen rent officielle, men i praksis blev han ofte tvunget til at handle på tværs af gældende bestemmelser, også tyske, og arbejdet og ministeriet undergik en stigende illegalisering. Fra april 1944 var Koch i lejlighedsvis kontakt med Frihedsrådet gennem Mogens Fog, og i aftale med departementschef i finansministeriet, E. Dige, samt med formanden i Arbejdsgiverforeningen, T.K.Thomsen og adskillige andre, fik

Departementschef H.H. Koch.

Koch i juni 1944 gennemført det administrative arrangement, der muliggjorde overførsel af millionsbeløb fra statskassen til illegale formål. Under et udadtil uskyldigt påskud bevilligedes i alt 40 millioner kr. til Arbejdsgiverforeningens »Hjælpefond af 17. februar 1943«, hvorfra penge hemmeligt distribueredes ud til en række illegale formål.

Efter krigen var H.H.Koch formand for samarbejdsudvalget for internationalt hjælpearbejde, han medvirkede ved oprettelsen af Frihedsmuseet og 4. maj kollegierne og var regerings-delegeret ved ILO-konferencer, og deltog i det hele taget i en række internationale organisationers arbejde med genopbygning efter krigen.

F-k

Ove Høegh-Guldberg

Et kendt og skattet medlem af den jyske modstandsbevægelse, læge Ove Høegh-Guldberg, Stensballe ved Horsens, blev 82 år.

Han var student fra Herlufsholm og etablerede sig i 1934 som læge i Gedved, hvor han fortsatte til 1962, da han en tid følte kræfterne og synet svigte. Men snart tog han fat igen. På en række vikariater, bl.a. på Juelsminde Hospital og som skibslæge. Til for få år siden boede han i Snaptun.

Tidligt kom han på Gedved-egnen med i illegalt arbejde, og bl.a. skulle man midt i maj 1944 modtage våben fra luften et sted i Sondrup, men da flugte-

jene var for dårlige, blev det opgivet. Omkring pinse 44 blev nogle grupper revet op, og Høegh-Guldberg måtte under jorden for første gang. Slap væk med rutebil til Århus med en falsk klap for det ene øje. Snart efter var han hjemme igen, og i september 44 modtog man våben i nærheden af Gedved. Ved Overby mark. Men i oktober måtte Høegh-Guldberg væk fra egnen. Engang kørte han i sin bil lige forbi Gestapo, der kom den anden vej ud til lægeboligen for at arrestere ham.

H.G. fik tidligt kontakt med den jyske nedkastningschef Jens Toldstrup, og den sidste del af besættelsen var han først i nogle uger i Toldstrups daværende hovedkvarter i Hasseris ved Aalborg, til H.G. blev byleder i Løgstør.

Udover sit fremragende arbejde mod tyskerne, som man bl.a. kan læse om i hans erindringer fra 1985, »En familie under besættelsen«, må nævnes hans arbejde med at indsamle og beskrive sommerfugle, bl.a. for Naturhistorisk Museum i Århus. Han var en fremragende fotograf, både privat og til offentlige samlinger. Indenfor lægestanden havde han mange tillidsposter, skrev lægeartikler, to fotobøger om Australien (hvortil hans søn og datter udvandrede efter krigen) og 42 skrifter om sommerfugle. Her skal også nævnes det plasticort i stor størrelse, som han i 1944 lavede over nedkastningspladser i Nord- og Midtjylland og som man fik smuglet et aftryk af til Royal Air Force i England.

Johs.Rasmussen

Oskar Bondo Svane

Højesteretssagfører Oskar Bondo Svane, København, er død, 88 år. Han var en markant skikkelse i dansk advokatverden, aktiv til højt op i årene i spidsen for sit advokatfirma, men dertil kendt og agtet for sine alsidige interesser, bl.a. i kunstens og naturfredningens verden.

Han følte et meget nært forhold til Mindelunden i Ryvangen. Her hviler broderen, dommerfuldmægtig Erik Bondo Svane, der omkom i 1945 i Des-sauer Ufer. Faderen, viceskoleledende Svane skulle tale ved indvielsen af gravfeltet ved rotunden for de 31, der var hjemført fra de tyske koncentrationslejre. Faderen blev så bevæget, at han måtte hjælpes ned fra talerstolen.

Oskar Bondo Svane forfattede en lille bog om broderen og satte ham derved et varigt minde.

F-k

Alfred Jensen

Fhv. trafikminister Alfred Jensen blev 83 år.

Efter 2. verdenskrigs udbrud og Danmarks tilslutning til Anti-Komintern-pagten, blev han i juni 1941 på vej til et foredrag på Samsø anholdt på Københavns Hovedbanegård, men undslap og virkede under resten af krigen »under jorden«. I januar 1945 indtrådte han som stedfortræder for partifællen Børge Houmann i Danmarks Frihedsråd, siden blev han selv medlem.

Han var medlem af Frihedsfondens bestyrelse.

Mads Nissen Styrk

Forfatteren Mads Nissen Styrk blev 64 år. I en alder af blot 20 år blev han arresteret og interneret på Staldgården i Kolding. En måned efter blev han overført til Frøslev, hvor han kom til at bo på stue 12, kaldet Studenterstuen.

Omkring den 10. september blev hans stuekammerat skudt ned af en tysk vagtpost, mens han gik tur på Strandspromenaden, og den 15. september afgik den første transport til tyske KZ-lejre. Derefter fortsatte tysklandstransporterne med omtrent 10 dages mellemrum.

Dette gav en stor usikkerhed i lejren. Ingen kunne føle sig sikker, og derfor besluttede han sammen med en af sine nærmeste fangekammerater at flygte. Det skete den 17. oktober 1944 ved 16-

Fra en parade i Horsens efter besættelsen. Til venstre ses Jens Toldstrup, så den britiske major Hollingworth (Holly - kendt og afholdt af mange danske modstandsfolk, som lærte ham at kende i London i krigens to sidste år). Og endelig læge Høegh-Guldberg, også kaldet »Fusser«.

tiden. De flygtede ind i skoven, overnattede først på et høloft, fortsatte vandringen - og de opdagede da, at de var kommet tilbage til lejren. Altså videre ad biveje, og da de kom til sogneprest Iversen, fik de rent tøj, morgenmad og biltransport til Rangstrup. Efter nogle dages stuearrest dér hos en venligtsindet familie, fik de illegale legitimationskort, penge m.m. - og så gik turen til København med toget, men de tog over Svendborg, Langeland, Nakskov og Lolland for at undgå den tyske paskon-

trol ved Storebælt. På den måde tog turen 3 døgn.

I København gik de under jorden, men Styrk blev taget ved en razzia den 3. februar 1945. For anden gang skiftede han nu navn, denne gang til Sv. Aage Therkildsen. Fra Vestre Fængsel kom han atter til Frøslev efter en rejse på 3 døgn. Da ingen i lejren måtte genkende ham, blev han skjult som patient på sygehuset i lejren. Indtil befrielsen levede han her under jorden.

F-k.

FRA REDAKTIONEN

1987 blev en appel til samarbejde

Det år, vi nu har bag os, bragte en aktivitet i foreningerne, som må siges at være ret stort. Vi kan tænke på jubilæet for Neuengamme-foreningen, 25-års-jubilæet for pilgrimsfærdene til Versen-lejrene, indvielsen af et særpræget monument for Hannover-Stöcken-lejren samt afsløringen af monumentet for Schwesing-Husum-lejren.

Initiativerne bag de to lejrmonumentter har været en opmuntring også for danske fanger. Ikke blot for de fanger, der har siddet i de nævnte lejre, men for os alle. For de er en manifestation af, at de kræfter i Tyskland, der klart tager afstand fra Tysklands adfærd i årene 1933-45, skrider til handling. De taler, der blev holdt ved afsløringen, beviser, at disse kræfter nu tager bladet fra munden.

De gamle nazisternes krav om, at årene 1933-45 nu skulle være glemt, erstattes nu af røster, der vedgår skændselsårenes aktivitet - og når det sker, kan vi jo komme videre i det dansk-tyske forhold.

At der også i Tyskland i dag er andre kræfter, dokumenterede vi f.eks. ved at aftrykke den løbeseddel, som nazister i Hamborg uddelte for at gøre Rudolf Hess til en folkehelt. Vi kan dog på dette område glæde os over, at sådanne kræfter i dag har så ringe opbakning, at de ikke har en eneste repræsentant i Forbundsagen i Bonn.

Vi har på den hjemlige front oplevet en debat om Frihedsfondens eventuelle spor. Fangerne selv er vel dem, der er mest berettigede til at udtale sig i denne sag, og det er da også sket på møderne og i vort blad.

Vor linje har været klar og let at forstå, og den karakteriseres jo med ordene, at vi kæmper for Frihedsfondens fortsatte beståen og mod dens lukning. Det er ganske klart, at ansøgere mere trygt går til Frihedsfonden end til et offentligt kontor, og det er Sikringsstyrelsen jo. Frihedsfonden er formidleren, og det er Sikringsstyrelsen, der træffer den endelige afgørelse.

Der har i årets løb ikke været vanskeligheder med at fylde bladets spalter. Sidetallet er omtrent det samme som i året forud. Bladets mange kontakter fremmer mulighederne for redaktionens ønske om at skabe et levende blad

Artikler på en længde af 1-4 spalter er lettest at håndtere, og det er med til at gøre bladet levende, at mange lader høre fra sig. Vi har altid brug for bidrag op mod 9. april, 4. maj, 29. august og julen.

Vi ønsker alle, at bladet skal udkomme til tiden, og på bladets side 2 står altid anført, at stof skal være redaktionen i hænde senest 4 uger, før bladet skal udkomme. Efter den tid kan vi kun modtage korte notiser.

Det vil fortsat være bladets ønske at virke for fællesskabet, hvorfor debatter af intern karakter henvises til møder og samtaler.

*

Nogle foreninger er flinke til at lade høre fra sig, og det skulle nok være muligt, at hver forening laver en årsplan, som så kan bringes i bladet. Er hverken formanden eller foreningens sekretær minded for at skrive til bladet, kan det eventuelt lade sig gøre at finde en anden i foreningen til dette arbejde.

Hovedsagen er, at arbejdet bliver gjort. For de kammerater, der ikke længere er i stand til at rejse til møderne eller stævnerne, er det en opmuntring, når de kan sidde hjemme og ved at læse vort blad kan læse om, at vi ikke er passé, altså et stykke historie, der er ved at gå i glemmebogen.

Radio, TV og en del store dagblade er ret flinke til at omtale stof i relation til frihedskampen, men der er ingen andre blade end vort, der har det som sin målsætning at følge stoffet op.

Blandt unge holdes der i dag mange sammenskudsgilder, og det vil jo sige sammenkomster, hvor hver især yder på en eller anden måde. Vort blad er ikke et gilde, men ordet sammeskud kan vi godt bruge i denne forbindelse, for det er et udtryk for, at vi løfter i flok, og gør vi det, skaber det glæde i arbejdet. Lad os også fremover arbejde for fællesskab og sammenhold.

F-k.

Godt Nytår!

Et år som medredaktør af vort blad »Pigtråd/Gestapofangen« er gået. Jeg vil ikke påstå, det har været helt let at prøve at afløse Frode Toft.

Året bragte mange ting, som det var nødvendigt at tage stilling til. Den uro, der har været i forskellige fangeforeninger, har af og til fristet mig til at lægge det hele til side. Ikke mindst i betragtning af, hvordan vi kunne holde sammen, da det gjaldt vor frihed, på trods af politiske overbevisninger.

Vi må ikke glemme, at vi får vor pension, fordi vi ikke er som andre, der blot sad i sofaen under krigen.

Mon ikke der er dukket for mange op, der mener, det var dem, der ydede den store indsats under krigen?

Den undertiden lidt for skarpe diskussion omkring Frihedsfondens fortsættelse gav ikke mindre at tænke på.

Nu er det vigtigt at sikre, at vore Bernadottøgårde fortsat fungerer tilfredsstillende. De kommuner, der engang var interesseret i at få dem, mener nu de kan skære drastisk ned. Det er vor opgave at varetage vore kammeraters interesser i det spørgsmål.

Med håb om, at det nye år vil bringe fred mellem folk, også i vor lille andedam, bringer jeg min tak til kammeraterne i Sammenslutningen for deres gode støtte til mig i årets løb.

Villy Mørk Jensen

N. JOHANSEN

JOSTEINSVEJ 51
2880 BAGSVÆRD

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 1. Februar 1988

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Næstform.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose, tlf. 02 48 56 74.

Skr.: P. Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. 02 95 22 08.

Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2th., 1806 Frederiksberg C, 01 31 86 86.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, Erik Jensen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 03 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 01 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 03 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 09 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreassen, Brønhojvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. 06 33 60 61.

Kass./sekr.: Arnold Sejersen, Jægergårdsgade 138, 2., 8000 Århus C. 06 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 08 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. 02 95 22 08.

Kas.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. tlf. 02 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 07 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. 01 35 50 12.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 06 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 38, 2400 Kbh. NV. 01 10 61 49.

Socialsekr.: Kaj Wadsbach Pedersen. Træffes på kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 02 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Tirsdag og torsdag 9-13. Lukket 7/12-7/1-88.

Esbjerg afd.: Fmd.: Viggo Hansen, Palnatores Alle 19, 6700 Esbjerg. 05 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 05 92 54 57.

Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 05 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 05 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 05 53 18 84.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, tlf. 09 15 45 87. Åbent hver torsdag kl. 10-12.

Fmd. og socialsekretær: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. 09 15 98 27.

Kass.: Ruth Giersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 09 14 27 16.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Brændeskovvænget 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. 09 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svendborg. 09 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. 02 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. 08 15 70 82. Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg. 08 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hammerichs Vej 11, 2., Århus N. 06 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 06 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. 02 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 06 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Albert Rasmussen, Adelgade 1, 8900 Randers. 06 42 36 29.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. 06 42 58 60.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 01 50 48 61 og 01 50 09 70.

Kass.: Giro 1 70 30 72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Hougårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. 06 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. 06 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 02 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, IIth., 2820 Gentofte.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjelør Boulevard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 01 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg. 06 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 01 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 01 49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvigvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 01 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7.4. th., 1756 København V. 01 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 09 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 09 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 02 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 01 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 01 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. 01 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til: De Erhvervshæmmede Fra Frihedskampen, Skovvangsvej 220, 8200 Århus. Telefon 06 16 63 18, kl. 10-12. Mandag - torsdag. Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 15. februar.**Kegnæs:** Ejers af Kammeraternes Hjelpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 07 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 02 48 56 74.